

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In qua tractatur de Virtute ac Sacrameto Pœnitentiæ

Bosco, Jean a

Lovanii, 1670

Sectio IV. De Neceßitate Virtutis Pœnitentiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73393)

Attritio
possit trans-
ire in Con-
tritionem.

Attritio en-
titativè non
possit trans-
ire in Con-
tritionem.

Numquid Attritio potest transire in Contritionem? Resolutio facilis est, & ideo quasi pro coronide illam subnecto & dico; quoniam Contritio charitate perfecta, & Attritio, secundum nostra principia, specie distinguuntur, propter diversa objecta formalia motiva; liquet profectò, Attritionem entitativè non posse transire in Contritionem charitate perfectam, id est, ille idem actus, qui nunc est Attritio, nullo retro tempore potest fieri Contritio; nam essentia rerum sunt immutabiles, adeoque contingere nequit, ut actus, qui jam essentialiter respicit hoc objectum, crastinà die illud non respiciat, sed aliud planè distinctum, quamvis bene fieri possit, ut actus, hodie essentialiter, sive ex objecto bonus, idem permanens, scilicet objectivè bonus, crastinà die extrinsecè sit malus propter reflexam ejus prohibitionem, de quo supra aliquid attigimus.

Et ex consequenti natum est contingere, & quotidie contingit, quòd Attritio nunc informis, id est, separata ab habitu charitatis, sequenti instanti, vel tempore, fiat formata per concomitantiam habitus charitatis; illa siquidem concomitantia est accidentalis actui, neque ullo modo immutat essentialè ipsius objectum.

149.
Attritio seu
Contritio
informis
potest fieri
formata.

Ita seipsum explicat Scotus 4. distinct. 14. qu. 2. nu. 15. Si, inquit, manet idem motus contra peccatum in esse natura, & motus qui prius, idem motus qui prius fuit Attritio (id est, Contritio informis) fit Contritio (formata) quia in illo instanti fit concomitans gratia, & ita actus formatus, quia habens secum charitatem, quae est forma altius ut hic loquimur, id est forma extrinseca, ut patet ex his, quae continuò attexit:

Ibi tamen oportet distinguere signa naturae inter actum, ut est talis in esse natura & moris, & inter charitatem, & inter actum ut est formatus, quia in primo signo natura, est ibi actus talis, in

secundo charitas, in tertio altus formatus à charitate iam inclinate & inherente, & sic Attritio fit Contritio; sine omni mutatione vel ali ipsius actus, id est, idem actus ex informi fit formatus. Nullibi autem Scotus docet, eundem actum, qui nunc est Attritio, id est, detestatio peccati ex motivo spei, posse fieri posse Contritionem charitate perfectam, id est, elici posse ex motivo amoris amicitiae.

Hinc colligitur, quid intendat Doctor Subtilis, quando 4. dist. 14. q. 4. nu. 9. ait: Concedo, quòd ante perceptionem dignam Penitentiae, oportet suscipere vel simpliciter, & tunc per Penitentiae Sacramentum non deletur peccatum, sed gratia, quae insuit, augetur, vel suscipiatur secundum quid, scilicet ut habeat aliqualem displicentiam de peccatis, & propositum cavendi de cetero, & vel suscipere Sacramentum Penitentiae, in quo Attritio fit Contritio, id est, in quo, sive per quod, imperfecta illa, sive aliquis displicentia, confert gratiam sanctificantem, quam sine Sacramento contulisset Contritio charitate perfecta. Attritio ergo in Sacramento fit Contritio, quoad aequivalentiam, sive quoad effectum, non quoad entitativè.

Posset etiam dici, per Sacramentum Attritionem fieri Contritionem habitualiter, quia videlicet per Sacramentum voluntas accipit habitum charitatis, cujus actus est Contritio. Et verò quis dubitet, hominem attritum posse fieri contritum, si nimirum jam detestetur peccatum propter Deum summè in se dilectum, ubi antea illud tantum detestabatur propter penas, vel turpitudinem peccati? Id tamen non necessariò semper fit per Sacramentum, sive in Sacramento Penitentiae; neque si fiat, erit idem entitativè actus, sed diversus specie. Atque haec satis superque pro explicatione naturae seu essentiae Virtutis Penitentiae; transio ad ejus necessitatem, seu praecipuum.

SECTIO QVARTA.

De Necessitate Virtutis Penitentiae.

1.
Nulla est
necessitas
virtutis spe-
cialis Pen-
itentiae,
Scotus.

Non dico, Virtutis specialis Penitentiae, nam ejus nulla est necessitas, ut scitè notavit Doctor Subtilis 4. dist. 14. q. 2. n. 13. ubi sic inquit: De secundo principali, scilicet an penitere, ut actus virtutis requiratur ad deletionem peccati, dico quòd non ut actus unius de determinata virtutis.

Patet; Quia (prosequitur Scotus) penitere secundum quancumque quatuor significationum praedictarum (puta, Vindicare peccatum commissum; Detestari peccatum commissum; Acceptare poenam inflictam; Patienter ferre poenam inflictam) sufficit, ut probatur auctoritate Ezech. 18. & 33. Quancumque horà ingemuerit peccator &c. Actum autem primum & alii non

non necessarij sunt alicuius eiusdem determinatæ virtutis; sed primus iustitia, ultimus patientia, & o intermediis cuiuscunque virtutis appetitive. Quod si virtus specialis Pœnitentiæ non est necessaria ad deletionem peccati, ad quem alium finem erit necessaria?

Profecit divina testimonia, quæ sine dubitatione sunt plurima in defensione necessitatis Pœnitentiæ; Concilium Tridentinum intelligit de necessitate in ordine ad remissionem peccatorum. Sic namque loquitur sess. 14. c. 1. Fuit quidem Pœnitentia univrsis hominibus, qui se mortali aliquo peccato inquinassent, quovis tempore ad gratiam & iustitiam assequendam necessaria, illis etiam, qui Baptismi Sacramento ablu peccatissimos, ut perveritate abieciat, & emendat, tantam Dei offensam cum peccati odio & pio animi dolore detestantur: unde propheta ait: Convertimini & agite Pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruinam iniquitas. Dominus etiam dixit: Nisi Pœnitentia egeritis, omnes similiter peribitis. Et Princeps apostolorum Petrus peccatoribus Baptismo imitandis Pœnitentiam commendans dicebat: Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum.

Consimiliter loquitur Concilium eadem sess. c. 4. ibi: Fuit autem quovis tempore ad impenitentiam veniam peccatorum hic Contritionis motus necessarius.

Rogas quid sit illa Contritio? Respondet Synodus ibidem: Animi dolor ac detestatio est de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cetero. Cumque talis dolor possit elici à diversis Virtutibus; puta Charitate, Spe &c. liquet profecit, divina testimonia, quæ, sicut dixi, sunt plurima in defensione necessitatis Pœnitentiæ, nequaquam intelligenda fore de Virtute specialis Pœnitentiæ, sive Pœnitentia, ut est actus unius determinatæ virtutis. De qua ergo? Respondeo & dico primò:

CONCLUSIO I.

Pœnitentia, quæ est animi dolor ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cetero, fuit univrsis hominibus, qui se aliquo peccato mortali inquinassent, omni tempore ad gratiam & iustitiam assequendam necessaria.

Hæc Conclusio est fidei ex Tridentino jam jam allegato, & quàm plurimis Sacre Scripture testimoniis, quibus referendis superfedeo, quia res clara est, & sufficere

possunt, quæ Tridentinum suprâ recensuit. Ratio à priori, voluntas divina, quæ per talem actum voluit sibi satisfieri pro injuria tali quali, per peccatum mortale illata.

De hac re ita discurret Doctor Subtilis 4. dist. 14. q. 1. n. 9. Secundo dico, quod non remittitur (peccatum mortale) sine pœna vel æquivalente in acceptatione divina, quia per quodcumque peccatum offenditur Deus, sicut Scriptura satis clamat: Offensa autem eius vel ira (ut dictum est) est eius velle vindicare, vel aliquid sufficiens ad placandum exigere: ergo posito quocumque peccato, Deus vult vindicare de peccante, sed velle vindicare, est velle punire: ergo post peccatum commissum ad eius deletionem requiritur aliqua punitio, vel æquivalens in acceptatione divina. Et infra: De potentia ordinata ista est via univrsaliter præfixa à lege divina ordinante, scilicet, peccatum punire per pœnam, tamquam per proprium correspondens. Præterea n. 10. De re, inquit, est ista Conclusio, quod ad deletionem peccati regulariter requiritur pœna vel punitio voluntaria.

Dicit: Regulariter, ut significet, per actum dilectionis Dei propter se super omnia, sine formali & explicita Pœnitentia, posse deleri peccatum, de quo egimus Sect. 2. Conclus. 5.

Per pœnam autem, sive punitorem voluntariam, intelligere actum Pœnitentiæ; à nobis in Conclusionem specificatum, ex iis, quæ ibidem docet, luce meridiana clarius est, adeo ut supervacaneum existimem huic rei elucidandæ diutiùs immorari. Tantùm subscribo verba Scoti, quæ habet eadem dist. q. 2. n. 17. Ex his ad solutionem questionis arguitur breviter sic: Ad remissionem culpæ mortalis, post Baptismum commissæ, requiritur punitio voluntaria vel voluntas punitonis, sed neutrum istorum potest esse sine Pœnitentia: ergo &c.

Itaque secundum Scotum, necessitas Pœnitentiæ ad deletionem peccati mortalis, non est necessitas ex natura rei, quasi Deus non possit remittere peccatum, nisi per actum Pœnitentiæ, sed est necessitas ex sola Dei voluntate, quæ sic, & non aliter voluit remittere peccatum mortale, id est, actus Pœnitentiæ est medium ordinatum, quod Deus voluit acceptare in satisfactionem pro peccato commisso, sic tamen ut illud per actum æquivalentem, nempe dilectionem Dei propter se super omnia, etiam de facto remittat.

Sed numquid ex hac necessitate bene infertur præceptum positivum, vel naturale Pœnitentiæ, adeo ut nisi homo peccator in hac vita pœniteat, peccet speciali peccato impœnitentiæ? Respondeo & dico secundò:

Ratio à priori.

Probat ex Scoto.

Potest ablati peccatum sine formali & explicita Pœnitentia.

Necessitas Pœnitentiæ non est ex natura rei, sed ex sola voluntate Dei.

CONCLUSIO II.

Pœnitentiæ obligat per se peccatorem, sub novo ac speciali peccato mortali, in periculo mortis.

7. Probatur Conclus. ex Tertull.

Tertullianus lib de Pœnitentiâ: Audaciam, inquit, existimo; de bono divini præcepti (loquitur de Pœnitentiâ) disputare; neque enim quia bonum est, ideo auscultare debemus: sed quia Deus præcepit: ad exhibitionem obsequii prior est maiestas divina potestatis, prior est auctoritas imperantis; quàm utilitas servientis; bonum est pœnitere, an non, quid revolvis? Deus præcepit. Quod igitur Deus tanopere commendat; summâ utique gravitate & aggredi, & custodire debemus.

quem sequitur cõmunis schola Theologorum,

quæ considerans necessitatem Pœnitentiæ, Conclusionem superiori explicatam, in dè concludit aliquid præceptum pœnitentiæ in hac vita, id est, satisfaciendi Deo pro peccato commisso per actum Pœnitentiæ, aut alium æquivalentem in divina acceptatione.

8. An præceptum Pœnitentiæ sit merè positivum?

Interim controversa est, quale sit illud præceptum, merè positivum, an verò naturale. Quòd non sit præceptum naturale, videtur ex eo consecutaneum, quia non apparet, ad quod præceptum Decalogi pertineat.

Pars affirmans non videtur bene probari ex Scrip. Luc. 3.

Potriò non esse positivum, probatur; quia nullum tale ius adducitur. Nam illa Scriptura Luc. 13. v. 3. Nisi Pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis, abundè verificatur de necessitate medi, ut sensus sit: Nisi Pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis, non propter peccatum impœnitentiæ, sed propter peccata præterita, non remissa.

9. Quam necessitatem significent illa verba Joan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei, si intelligantur de Baptismo in re, vel ejus voto, prout videtur ea intelligere Concilium Tridentinum sess. 6. c. 4. ibi: Que quidem translatio (id est, justificatio) post Evangelium promulgatum, sine lavacro regenerationis, aut ejus voto, fieri non potest, sicut scriptum est: Nisi quis renatus fuerit &c.

Aliud est de hac Scriptura Joan. 6. v. 54. Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis; siquidem sumptio Eucharistiæ supponit peccata præterita remissa: ergo carentia vitæ, propter peccatum, quod committitur ratione omissionis Eucharistiæ: ergo præceptum positivum Eucharistiæ.

Quantum ad illa verba Christi Joan. 3. v. 5. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei, si intelligantur de Baptismo in re, vel ejus voto, prout videtur ea intelligere Concilium Tridentinum sess. 6. c. 4. ibi: Que quidem translatio (id est, justificatio) post Evangelium promulgatum, sine lavacro regenerationis, aut ejus voto, fieri non potest, sicut scriptum est: Nisi quis renatus fuerit &c.

Hæc, inquam, sola verba sic intellecta, non convincunt præceptum positivum Baptismi in re; quia sensus eorum esse potest: Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest

introire in regnum Dei, non propter peccatum, quod committitur in omissione Baptismi, sed propter peccatum originale non remissum, defectu Baptismi in re, & ejus voto.

Sin autem accipiantur, ut dicta de solo Baptismo in re suscepto, cum aliunde constet hominem posse justificari, consequenter salvari sine tali Baptismo, per Baptismum utique flammis aut sanguinis, in propatulo est, si talis homo pereat, si non potest introire in regnum Dei, id provenire ex peccato, quod committitur ratione omissionis Baptismi: ergo præceptum positivum Baptismi.

Igitur Baptismus in re, vel est necessarius ad salutem homini jam justificato per Baptismum in voto, vel non est necessarius. Si primum, indubiè propter præceptum positivum; sin verò secundum elegeris (quod repugnat Catholicæ veritati) dico ex illis verbis Christi, se solis spectatis, nullatenus probari præceptum positivum.

Cum itaque non pauci doceant, immo communior sit sententia, Pœnitentiam solum obligare in ordine ad remissionem peccatorum, ita ut homini justificato, quocumque tandem medio, non sit necessaria ad salutem, nescio planè quomodo efficaciter ex illis verbis Christi: Nisi Pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis, ostendatur obligatio Pœnitentiæ ex præcepto merè positivo.

Quapropter dico, obligationem Pœnitentiæ potius esse juris naturalis, seu connaturalis gratiæ, puta virtutis spei aut charitatis; siquidem spes, sicut obligat, ut efficaciter velimus consequi æternam beatitudinem, ita etiam obligat ad procurandum ea, quæ sunt necessaria ad beatitudinem consequendam; similiter charitas propria dicitur, unumquemque debere prospicere propriæ salutem, non solum temporali sive corporali, sed maxime spirituali.

Enimverò si teneor procurare salutem corporalem, & spiritualem proximi, multò magis propriam, juxta illud D. Augustini Enchir. c. 75. Qui vult eleemosynam ordinatè dare, a seipso debet incipere, & eam sibi primò dare. Loquitur de eleemosyna spirituali; nam extemplo atrox: Est enim eleemosyna opus misericordiæ, verissimè, dictum est: Misereere anima tua placens Deo. Ecclesi. 30. v. 24. Hinc Christus Matt. 22. v. 39. Diliges proximum tuum sicut teipsum, ubi dilectio nostra, ponitur mensura dilectionis proximi.

Aliqui addunt legem justitiæ, ex qua uniusquisque tenetur satisfacere injuriæ factæ, si non ad æqualitatem, quando illa est impossibilis, saltem in quantum potest, quando potest quoad partem satisfacere in bonis ejusdem ordinis. Hæc ratione, quamvis homo non possit condignas agere gratias pro beneficiis acceptis, debet tamen referre quas potest. Item, tamen non possit tribuere adorationem

10. Concilio
11. Obligatio
12. An lesi
13. Peccat
14. Peccat
15. Peccat
16. Peccat
17. Peccat
18. Peccat
19. Peccat
20. Peccat
21. Peccat
22. Peccat
23. Peccat
24. Peccat
25. Peccat
26. Peccat
27. Peccat
28. Peccat
29. Peccat
30. Peccat
31. Peccat
32. Peccat
33. Peccat
34. Peccat
35. Peccat
36. Peccat
37. Peccat
38. Peccat
39. Peccat
40. Peccat
41. Peccat
42. Peccat
43. Peccat
44. Peccat
45. Peccat
46. Peccat
47. Peccat
48. Peccat
49. Peccat
50. Peccat

condignam tantæ Majestati, attamen debet prout potuerit colere.

Ergo similiter, tamen peccator non possit pro peccato mortali ad æqualitatem strictam satisficere in bonis ejusdem ordinis, debet tamen injuriam talem qualem resarcire prout poterit, per actum voluntarium & liberum Penitentia; tamquam per proprium correspondens, universaliter præfixum à lege divina ordinante, & nolente aliter peccatum remittere. Qui ergo vult remissionem peccati, debet velle Penitentiam, tamquam medium illius remissionis, universaliter præfixum à lege justitiæ vindicativæ.

Sed numquid peccator debet velle remissionem peccati? Planè, tum ex præcepto spci, ut mox declaravimus, tum etiam ex præcepto charitatis divinæ, quod obligat ad recuperandam amicitiam divinam per peccatum amissam, adeoque ad procurandum, non tantum ut ego amem Deum, sed etiam ut Deus amet me, hæc est enim completa amicitia, scilicet amor mutuus.

Et sanè cum scriptum sit Proverb. 8. v. 17. Ego diligentes me diligo; cumque æterna Veritas Christus Joan. 14. v. 23. dixerit: Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & Pater meus diliget eum &c. Quomodo fieri potest, ut peccator velit activè amare Deum, & non velit implicite amorem Dei erga se, adeoque tollere omne illud, quod amorem illum Dei impedit? Profectò non videtur sincerè amare Deum, qui non vult tollere, cum potest, id quod scit Deo summopere displicere, & mereri averfionem & odium Dei erga se.

Quod probè intelligens Doctor Subtilis 4. dist. 17. q. unicà, ex hoc præcepto: Diliges Dominum Deum tuum, & illo, Diliges teipsum, colligit præceptum Confessionis, dicens n. 13. Quicumque primam gratiam amisit, tenetur de necessitate præcepti, & hoc illius: Diliges Dominum Deum tuum &c. agere quantum in se est ad eius recuperationem, & etiam virtute illius præcepti; Diliges teipsum: sed iste peccator in peccato mortali amisit primam gratiam, & potest eam recuperare suscipiendo Sacramentum Penitentia; ab illo Arbitro (id est, Confessario) quia hoc est institutum, ut remedium efficax ad recipiendum primam gratiam ex illo verbo Ioan. 20. Quorum remiseritis peccata &c. sic concluditur necessitas præcepti Confessionis, non ex illo verbo tantum: Quorum remiseritis &c. sed ex isto, & illo præcepto: Diliges Dominum Deum tuum &c. simul juncto. Hæc ille; quæ sic applico præsentì controversiæ.

Quicumque primam gratiam amisit, tenetur de necessitate præcepti, & hoc illius: Diliges Dominum Deum tuum &c. agere quantum in se est ad eius recuperationem, & etiam virtute illius præcepti: Diliges teipsum; sed iste peccator in peccato mortali amisit primam

gratiam, & potest illam recuperare eliciendo actum Penitentia; quia hic actus est institutus, ut remedium efficax ad recipiendum primam gratiam ex illo verbo Christi: Nisi Penitentiam habueritis, omnes similiter peribitis; & illo Prophetæ: Convertimini, & agite Penitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruinam iniquitas. Et sic concluditur necessitas præcepti Penitentia; non ex illo verbo tantum: Nisi Penitentiam habueritis &c. sed ex isto, & illo præcepto: Diliges Dominum Deum tuum &c. simul juncto.

Addo, & sic concluditur non necessitas præcepti Penitentia; si Deus ex se absque ulla Penitentia remisisset offensam; similiter si Deus per Penitentiam nollet peccata remittere, quidquid in contrarium sentiat Card. Lugo disp. 7. n. 251. & 252. ubi sic docet: Major videtur esse difficultas, an præcisè ex illo alio capite reverentia; debita; Deo offenso, sit obligatio peccandi de jure naturæ, ita ut, licèt Deus non promississet veniam peccantibus; immo licèt positivè nollet remittere peccata quâlibet Penitentia; posita; adhuc homo ex parte sua deberet peenitere.

Et quidem mihi probabilius est, id totum exigere reverentiam erga Deum offensum: nam sicut in ijs, & omnibus casibus maneret semper obligatio naturalis diligendi & colendi Deum; sic maneret obligatio illius cultûs exhibendi, qui exhibetur per actum Penitentia; quâ homo protestatur suum errorem, & illum reprobat per voluntatem contrariam: quæ protestatio & reprobatio si diù differatur, non videtur vitari aliquis Dei contemptus.

Unde infero I. licèt Deus ex se absque ulla Penitentia remisisset offensam, adhuc ex naturæ jure manere debitum, & obligationem ex his omnibus capitibus Penitentia; habendæ. Sicut licèt Rex condonaret subito irreverentiam, & contumeliam gravem sibi irrogatam, adhuc jure naturæ obligaretur subditus ad ostendendû sibi displicere quod fecerat, & ad petendam veniam, & ostendendum se paratum ad emendandum, corrigendumque priorem errorem: alioquin videretur de novo contemni Rex, si subditus ex parte sua nullâ ratione vellet satisficere, sed abuti Principis indulgentiâ. Hucusque Eminentissimus.

Exordior ab ultimo, & nego simile; cum enim venia ipsi data sit, non censetur abuti Principis indulgentiâ, etsi nullam aliam satisfactionem offerat, quandoquidem jam plenè satisfactum sit injuriæ illatæ, seu potius, quoniam jam amplius non extat injuria, pro qua satisfieri debeat. Nonne dum creditor mihi remittit omne debitum, justè vel injustè contractum, ad aliquid amplius ipsi obligor? Constat quòd non, nisi ad gratiarum actionem.

A a 3 Non

ac negationem præcepti, si Deus absque Penitentia remisisset offensam, aut per eam nollet remittere.

16. Contrariis hujus exi. stimat probabilius Lugo.

Probatio à simili.

17. Auctor neã gat simile,

& aliam obligationem diligendi Deum, præter eam, quæ est ante peccatum.

Non nego, in tali casu manere obligationem naturalem diligendi, & colendi Deum; sed dico, non aliam manere, quàm illam, quæ erat ante peccatum commissum, de qua hic non queritur, sed de tali, quæ præcisè resultat ex peccato mortali præterito, id est, quæ homo protestatur suum errorem & illum reprobatur per voluntatem contrariam.

18. An Card. sibi ipsi contradicat.

Alioquin si hæc obligatio manet, quomodo (inquit aliquis) sibi ipsi non contradicit Cardinalis n. 256. subscribens sententiæ Vasquezii, puta, Pœnitentiam formalem non esse necessariam peccatori jam justificato ex actu dilectionis Dei super omnia, quem habuit? Numquid talis actus dilectionis Dei super omnia, est actus Pœnitentiæ, quæ homo detestatur suum errorem, & illum reprobatur per voluntatem contrariam?

Planè, reponit alius, est talis actus æquivalenter; siquidem conjungit affectivè super omnia cum Deo, & per consequens præfert Dei placitum rebus omnibus, quæ est eminentissima retractatio peccati, quæ homo non minùs roboratur ad servanda præcepta divina, quàm per Pœnitentiam formalem, & æqualiter vitatur contemptus implicitus Dei.

19. Peccator in casu proposito non habet majorem obligationem diligendi Deum, quàm justus.

Optima responsio! Sed quæro ego, ex hypothesi, quod actus ille non sit necessarium medium peccatori ad obtinendam veniam peccatorum, immo inutile; quæro, inquam, peccator majorem habet obligationem eliciendi talem actum, quàm homo justus? Quippe & hic sapiùs in vita, secundùm communem opinionem, tenetur Deum amare super omnia, ut sic evitet implicitum contemptum, & roboretur ad servanda præcepta divina.

20. Objectio solvitur.

Si dixeris; peccator indiget majori robore; transeat; sed quid tum? Nonne majus illud robur necessariò dependet ab actu Pœnitentiæ, ex hypothesi, quod actus Pœnitentiæ non justificet? Cur non possit illud obtinere per actum fidei, & actus aliarum virtutum moralium?

Et verò actus fidei, qui est cultus aliquis materialis, & honor Deo exhibitus, cur non sufficiat ad vitandum implicitum contemptum, ex suppositione, quod Deus nolit sibi satisfieri, & remittere peccatum per actum Pœnitentiæ? Quid si Deus velit sibi satisfieri & remittere peccatum per actum fidei, putas quia adhuc erit necessaria Pœnitentia, ut vitetur implicitus contemptus Dei? Noli putare.

21. Alia objectio ex Lugone.

Dices cum Lugone suprâ n. 253, sicut non potest Deus ita cedere juri ad amorem, vel ad cultum, ut cesset in nobis obligatio amandi, & colendi Deum, manente adhuc infinitâ bonitate, & excellentiâ Dei, quæ exigit amorem, & cultum, sic non potest per condonationem, aut cessionem juris tollere obligationem, quam infinita bonitas & excellentia

Dei inducit jure naturæ ad revocandam offensam, & exhibendum hunc cultum.

Respondeo; quamvis Deus non possit cedere jure suo, quod habet ad amorem & ad cultum, contrariè, id est, sic quod licitè & honestè possit ipsi positivè inferri irreverentia, vel possit ipse positivè odio haberi; atamen non apparet sufficiens ratio, quare non possit cedere jure suo contradictoriè, id est, quare non possit cedere jure, quod habet ad amorem & cultum positivum, auferendo strictam obligationem, seu strictum præceptum sub peccato; vel etiam prohibendo, ne talis vel talis cultus ei exhibeatur.

Breviter dico, Deum posse dispensare in præceptis Decalogi, etiam primæ tabulæ, in quantum involvunt præceptum affirmativum, v. g. colendi positivum cultu verum Deum, item jurandi verum per nomen ejus, id est, potest Deus non præcipere juramentum, potest non præcipere verum cultum, cum illa non dicant necessarium ordinem ad finem supernaturalem consequendum.

Sicut enim Deus parvulis, sine ullo positivo actu concedit beatitudinem, quare sic etiam non possit de sua absoluta potentia eandem dare adultis? Deinde si adultus licitè possit, secundùm plurimorum sententiam, vivere septem diebus sine aliquo actu amoris Dei, quare, si intrâ illud tempus moreretur, Deus non possit dispensare, ut nullum actum amoris eliceret?

Profectò nimis clarum est, Deum non necessariò præcipere juramentum; immo non videtur ratio, quare nequeat illud prohibere. Nonne Apostolus Jacobus Epist. Cathol. c. 5. v. 12. ait: *Ante omnia autem Fratres mei, nolite jurare neque per calum, neque per terram, neque aliud quodcumque juramentum. Sic autem sermo vester: Est est; Non non?* Si autem illum cultum potest prohibere, quare non omnem alium, etiam internum? Et sic dispensabit in illis præceptis contradictoriè.

Sin autem illa præcepta sumantur ut sunt negativa, id est, ut prohibent irreverentiam Dei; neque sic satis video contradictionem in eo, quod Deus illam irreverentiam non prohibet sub peccato, cum etiam quæ talia non advertant formaliter à consecutione beatitudinis; quare enim Deus homini, qui toto tempore vitæ suæ coluisset Deos alienos, non possit dare beatitudinem, estò etiam prohibitio non fuisset sublata? Numquid aliquid extra Deum, potest Deum impedire, ne remittat peccata post hanc vitam? Adde, Deum talia posse dare auxilia gratiæ, ut numquam homo sit commissurus aliquam irreverentiam. Quid ergo opus est illam prohibere?

Interim tamen impossibile apparet, ut Deus præcipiat illam irreverentiam, adeoque numquam poterit licitè fieri, id est, honestè sive bene

Respon.

22. Deus potest aliquo modo dispensare in præceptis primæ tabulæ.

23. Quis inter peccata prima tabulæ dicuntur irreverentia?

24. Non potest Deus dispensare in præceptis Decalogi, etiam primæ tabulæ.

25. Deus potest dispensare in præceptis Decalogi, etiam primæ tabulæ.

26. Non potest Deus dispensare in præceptis Decalogi, etiam primæ tabulæ.

27. Non potest Deus dispensare in præceptis Decalogi, etiam primæ tabulæ.

Item inter præceptum Confessionis, & Pœnitentiæ.

Consimiliter diversa est ratio Sacramenti Confessionis, cum expressis verbis doceat Concilium Trident. sess. 14. c. 4. *Etsi Contritionem aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc Sacramentum actu suscipiatur; ipsam nihilominus reconciliationem ipsi Contritioni sine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non esse adscribendam.* Numquid etiam docet, reconciliationem factam per actum dilectionis Dei propter se super omnia, ipsi dilectioni sine voto formalis Pœnitentiæ, quod in illa includitur, non esse adscribendam? Nusquam gentium talis locutio reperitur.

31. Quid sentendum de illo, qui iustificatus est per Attritionem cum Sacramento. *Math. 22.*

Ex his patet, quid sentiendum sit de eo, qui iustificatus est per Attritionem cum Sacramento; quamvis enim talis adhuc teneatur ad actum dilectionis Dei propter se super omnia, ejus præcepti obligatio non auferitur per justificationem, cum absolute dictum sit à Christo *Matt. 22. v. 37. & 38. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua. Hoc est maximum & primum mandatum;* equidem non videtur obligari ad Contritionem charitate perfectam, quia jam sufficienter retraxit peccatum, quantum sufficit ad vitandum irreverentiam novam in Deum offensum. Itaque Pœnitentiæ necessaria est peccatoribus, non iustis; alia autem præcepta generaliora sunt; concernunt quippe iustos, & peccatores.

32. Ad quod præceptum Decalogi pertinet præceptum Pœnitentiæ.

Si autem à me quaeritur, ad quod præceptum Decalogi pertinet præceptum Pœnitentiæ. Respondeo, non omnia præcepta naturalia contineri expressè in Decalogo, v. g. præceptum diligendi Deum (quod tamen est maximum & primum mandatum, testimonio Christi jam jam recensito) nam primum præceptum Decalogi: *Non habebis Deos alienos,* potius est de cultu Dei, quam de amore.

Interim poterit præceptum Pœnitentiæ reduci ad primum præceptum de cultu & reverentia Deo debita; vel dicito, id pertinere ad præceptum diligendi Deum, & diligendi seipsum, quod non tam continetur, quam supponitur in Decalogo. Item ad præceptum justitiæ vindicativæ, quod exigit proportionem inter pœnam & culpam, sive pœnam proportionatam culpæ, qualis pœna ex voluntate Dei est Pœnitentiæ.

Vega lib. 13. de justificatione c. 20. reducit illud ad præceptum: *Non occides,* per quod videtur prohiberi etiam mors spiritualis, maxime æterna; quod addo, propter objectionem sequentem, quæ talis est.

33. Obiectio solvitur.

Impœnitentiæ non est speciale peccatum; ergo non est specialis obligatio ad Pœnitentiæ. Respondeo Neg. Antecedens, intellectum de impœnitentiæ finali, de qua sola loquitur nostra Conclusio, ut patet ex illis verbis: *In pericula mortis;* siquidem directe adver-

fatur virtuti spei, quæ, ut superius diximus, dicitur hominem debere procurare ea omnia, quæ sunt necessaria ad beatitudinem consequendam.

Sed contrà, inquis; illa malitia reperitur in quocumque peccato mortali, quia quodlibet opponitur cum salute nostra æterna; quandoquidem simul nequeat stare peccatum mortale, & consecutio beatitudinis.

Respondet Vega supra; detrimentum seu damnum, quod nobis inferimus, cum non detestamur peccata nostra in articulo mortis, est notabile & irreparabile, secus detrimentum seu damnum, quod nobis inferimus per alia peccata mortalia; ideoque alia præcepta non obligant graviter ex necessitate procurandæ salutis.

Confirmatur primò; quia qui statim post peccatum non agit Pœnitentiæ, non propterea graviter delinquit, ut infra dicetur, quoniam dilatio illa non adfert grave periculum salutis, cum homo semper possit recuperare gratiam amissam per Pœnitentiæ; ergo quocumque peccatum mortale non contrahit inde malitiam gravem seu mortalem.

Et ratio est; quia cum alio peccato mortali potest stare efficax affectus procurandæ postmodum salutis; quippe potest peccator habere efficax propositum postea pœnitendi; secus apparet in peccato finalis impœnitentiæ, cui necessariò & infallibiliter annectitur æterna damnatio.

Confirmatur secundò; quia licet sit peccatum mortale occidere seipsum, haud equidem accipere venenum, quando ad manum habetur antidotum, moraliter efficax & certum contra illud venenum; immo ad probandam illam efficaciam, solent nonnulli sumere venenum; qui tamen propterea non dicuntur graviter peccare contra propriam charitatem.

Ergo à pari, qui admittit peccatum mortale non finale, non videtur graviter peccare contra obligationem procurandæ salutis æternæ, propter remedium contrarium, quod adest, puta Pœnitentiæ, cujus habet propositum. Sed numquid peccatum mortale finale, seu impœnitentiæ finalis, habet tale remedium? Constat liquidò quòd non; adeoque qui illud vult, simpliciter non vult remedium necessarium ad vitandam æternam mortem.

Sed contrà arguit Lugo supra n. 189. hinc consequens erit, quòd, si aliquis sciret adesse aliquem hominem sanctum, qui suis precibus facile posset revocare mortuos ad vitam, propter poterant Apostoli; adde, si aliquis ex revelatione sciret, si Petrus occidatur, resuscitandum fore per miraculum; tunc, inquam, non peccaret graviter illum occidendo; quia stante possibilitate remedii, non opponitur obligationi procurandi salutem proximi, quòd illo

illo brevi tempore careat vitâ, brevissimè recuperandâ.

Unde consequenter debet dici, illos, qui de facto Christum Dominum occiderunt, quem tamen de fide erat resurrecturum post triduum, juxta ipsius Christi prædictionem, peccasse quidem contra præceptum non occidendi, sed solum per accidens, propter ignorantiam, quam habebant resurrectionis brevi future, quod si eam, prout oportebat; credidissent, non peccatores propter occisionem meram, licet alias propter tormenta, contumelias, & alia circumstantias peccarent; quod tamen concedi nequaquam potest.

Similiter ergo, licet facilis sit, vel possibilis resurrectio spiritualis ex peccati morte ad vitam gratiæ mediâ Pœnitentiâ, non ideo excusatur à malitiâ gravi contra studium propriæ salutis, qui per peccatum mortale se lethali ter occidit, frigidem; quantum est de se, excludit vitam spiritualem irrevocabili ter, licet per Dei misericordiâ reparari possit. Huculq; Card.

Respondetur I. fortè concedi posse, occisionè Petri, statim resuscitandi, præcisè quâ est privatio vitæ pro vna aut altera hora, sine ullo dolore ipsius, aut alio damno extrinseco, non esse peccatum mortale homicidii, sicuti ablatio v. g. mille aureorum, post unam aut alteram horam restituendorum, sine ullo alio damno extrinseco, præcisè propter carentiam pecuniæ ad tam breve temporis spatium; non videtur peccatum mortale, estô alioquin Dominus rationali ter sit invitus.

Nec obstat, quod sit peccatum mortale, per excessum in potu seipsum ad breve tempus private violenter usu rationis; non obstat, inquam: quia ebrietas est peccatum mortale contra sobrietatem; illud autem homicidium foret peccatum mortale contra justitiam: porro injustitia desumit suam gravitatem ex damno; quod alteri infertur; peccatû verò oppositum sobrietati ex inordinata sumptione cibi vel potûs; jam autem sumptio potûs usque ad violentam privationem usûs rationis, etiam pro brevi tempore, censetur graviter inordinata; estô damnatum, quod per illam infertur, non sit grave.

Proinde tali casu illa ebrietas non foret peccatum mortale contra propriam charitatem; neque peccaret mortaliter contra charitatem proximi, aut etiam justitiam, qui alterum violenter ad tale tempus privaret usu rationis: sicuti non est peccatum mortale alteri præbere medicinam, ut tanto tempore dormiat, & per consequens careat usu rationis.

Respondet secundò, ad summum indè sequi, quodlibet peccatum mortale continere gravem malitiam contra charitatem propriam, quia scilicet adfert notabile detrimentum spirituale anime; interim tamen ultra illam malitiam, impenitentia finalis aliâ cõplectitur, quatenus opponitur graviter adaptioni beatitudinis æter-

næ, cui non opponuntur graviter alia peccata.

Quæ sanè differentia, vel indè satis probatur, quod impenitentia finalis infallibiliter habeat annexam æternam damnationem, scilicet alia peccata, cum infiniti, ut sic loquar, homines post alia peccata commissa consequantur æternam beatitudinem, utpote per Pœnitentiam ante mortem justificati. Propter hanc ergo malitiâ potest impenitentia finalis dici peccatû speciei distinctum ab aliis peccatis mortalibus.

Deinde gratis demus, etiam alia peccata continere illam malitiam, numquid indè bene inferitur: ergo non est malitia specifica? Minimè; quippe quodcumque peccatum mortale habet malitiam inobedientiæ, irreverentiæ &c. & tamen ex hoc non rectè sequitur inobedientiam, irreverentiam &c. non esse malitias específicas. Quid ergo?

Dico, malitiam, quam habet impenitentia finalis contra charitatem propriam, & contra obligationem procurandæ salutis æternæ, esse specialem, non quasi alia peccata illam non habeant (nisi fortè quis ad illam non adverteret) sed quia impenitentia finalis illam solum habet; alia autem peccata ultra istam habent malitiam contra castitatem v. g. justitiam, religionem &c. Proinde licet malitia contra charitatem non det speciem infimam, equidem dat subalternam; & certum est malitiam illam in impenitentia finali, multò esse majorem, quam in aliis peccatis.

Si inferas: ergo nemo damnabitur propter unicum peccatum mortale, semper enim intercedit alterum impenitentia; immo & addere possumus tertium impenitentia de hoc secundo; & sic in infinitum.

Respondet neg. Conseq. Nam imprimis multi damnantur sine speciali peccato impenitentia; quia videlicet repentina morte extincti, nihil minus cogitaverunt, quam de obligatione pœnitendi.

Deinde illa plures impenitentia non forent specie distinctæ, sed ejusdem planè rationis; siquidem non distinguitur specie impenitentia penes peccatum, de quo peccator non pœnitet, sed, ut dictum est, sumit suam malitiam à salute æterna, quam impedit; hæc autem unica est.

Neque etiam essent infinita peccata numero; tum quia ad hoc deberent esse infinitæ reflexiones supra singula peccata, quæ adferunt novam obligationem pœnitendi; tum etiam, quia ad multiplicanda numero peccata, requiritur moralis interruptio actuum; non possunt autem poni infinitæ interruptiones physica; ne dum morales, ut liquidò constat. Admittimus ergo impenitentiam finalem arguere multitudinem peccatorum, numquam tamen infinitudinem.

Omnibus ergo maturè discussis, sit hæc resolutio finalis & certa: Pœnitentia obligat per se peccatorem, sub novo ac speciali peccato mortali, in periculo mortis. Sed num-

B b quid

Differentia inter impenitentiam finalem & alia peccata.

Malitia contra charitatemque invenitur in quolibet peccato mortali, est specifica.

Quomodo hæc malitia specialiter conveniat impenitentia finali.

Objectio.

Solvitur 1.

Solvitur 2.

Impenitentia arguit multitudinem peccatorum, non infinitudinem.

43.

An Pœnitentiæ obliget pro prima opportunitate.

quid etiam pro prima opportunitate post peccatum commissum? Non puto, & ideo erit

CONCLUSIO III.

Pœnitentiæ non obligat per se peccatorem, sub novo ac speciali peccato mortali, pro prima opportunitate post peccatum commissum.

44. Probatur conclusio ex usu & sensu fidelium.

Hæc Conclusio efficacissimè probatur ex usu & sensu omnium fidelium, qui nunquam consistunt dilationem Pœnitentiæ, nisi fuerit ultra tempus, ab Ecclesia præscriptam, neque de ea à Confessariis interrogantur. Dicere autem, id provenire ex minus perfecta instructione pœnitentium, & Confessariorum, est malè sentire de tota Ecclesia, quæ hujusmodi defectum, optimè novit, & tamen negligit corrigere, cum facile possit.

45. Probatur ex inconvenientis, quæ sequuntur ex sententiâ opposita.

Probatur Conclusio secundò; quia ex contraria sententiâ sequitur, quemlibet peccare mortaliter, qui cum sola Attritione, cognita ut tali, accedit ad Sacramentum Pœnitentiæ, quoniam regulariter intercedit aliqua mora inter dolorem, & receptionem Sacramenti, in quo tempore debuit secundùm adversarios elicere Contritionem charitate perfectam, alioquin peccatorem mortaliter; adeòque implicat vera Attritio, seclusâ ignorantia, utpote quæ secundùm Tridentinum sess. 14. c. 4. debet excludere voluntatem peccandi, ut patet ex dictis Sect. præced.

Olim Catechumeni non baptizabatur nisi in Paschate, & Pentecoste.

Præterea sequitur, olim Baptismus non fuisse collatum adultis ad primam gratiam, ad quam tamen principaliter institutus est. Probatur Sequela, quia olim Ecclesia non permittebat Baptismus Catechumenorum, nisi in Paschate, & Pentecoste, tenebantur autem Catechumeni secundùm Adversarios statim conteri de peccatis actualibus; conteri, inquam, sufficenter ad justificationem, aut saltem elicere amorem Dei propter se super omnia, quo justificarentur à peccato originali, si fortè illo solo infecti essent.

46. Tertio probatur Conclusio à priori, quia præceptum

Dico, Quo iustificarentur, quia non quaeritur hic de simplici retractatione peccati, sed de tali retractatione, quæ peccator constituitur extra periculum æternæ damnationis; nam unum ex fundamentis Adversariorum, propter quæ requirunt Pœnitentiæ statim post peccatum admissum, est, ne homo se exponat tempore intermedio periculo æternæ damnationis, de quo statim.

Solum præmitto tertiam probationem nostræ Conclusionis, idque à priori; quia videlicet præceptum Pœnitentiæ est affirmativum, quod non obligat pro semper, sed pro determinato tempore (intellige ad actum post-

vum, secus ad negationem propositi non penitendi) non est autem ullum fundamentum solidum asserendi, tempus determinatum præcepti Pœnitentiæ esse illud, quod immediate sequitur peccatum; ut jamjam ostendo, clarè solvendo omnes objectiones Adversariorum, & per consequens infirmando eorû fundamenta.

Obijciunt ergo primò: Scriptura Sacra pluribus locis admonet peccatores, idque gravissimis verbis, & sub comminatione gravissimæ pœnæ, ne differant Pœnitentiæ, Isa. 65. v. 12. Omnes in cade corruetis, pro eo quod vocavi, & non respondistis, locutus sum, & non audistis. Jeremiæ 8. v. 6. Nullus est qui agat Pœnitentiæ super peccato suo dicens, quid feci? Et infra v. 12. Confusi sunt, quia abominationem fecerunt, quin immo confessione non sunt confusi, & erubescere nescierunt: idcirco cadent inter corruentes, in tempore visitationis suæ corruent, dicit Dominus.

Respondeo; in his, & similibus Scripturis agitur de perseverantia in peccato actuali, Nam Isa. 65. immediate subnectitur: Es factebatis malum in oculis meis, & quæ volui elegisti, Similiter Jerem. 8. v. 6. continuò atroxitur: Omnes conversi sunt ad cursum suum, quasi equus impetu vadens ad prælium. Immediatè autem præcedit: Attendi & auscultavi, nemo quod bonum est loquitur. Et n. 10. sic lego: Dabo mulieres eorum exteris, agros eorum hereditibus, quia à minimo usque ad maximum omnes avartitiam sequuntur, à Propheta usque ad Sacerdotem cuncti faciunt mendacium, Jam autem Conclusio loquitur de dilatione Pœnitentiæ, cessante omni affectu actuali erga peccatum præteritum.

Sileo, Scripturam sacram subinde damnate impœnitentiam pro tempore debito, unde Jerem. loco citato n. 7. ait: Nilvius in calo cognovit tempus suum, turtur, & hirundo, & cicoma custodierunt tempus adventus sui: populus autem meus non cognovit iudicium Domini. Id est, non observavit tempus Pœnitentiæ, puta præsentis sæculi, sed impœnitens permanit usque ad iudicium Domini post hanc vitam, quando non est amplius locus Pœnitentiæ. Sanè tempus Pœnitentiæ necessariè esse illud, quod actum subsequitur peccatum commissum, nusquam gentium Scriptura exprimit.

Obijciunt secundò ex ratione: Qui à Deo excitatus ad penitentiam de peccatis commissis, ex templo non penitet, cenletur habere affectum actualem ad peccatum præteritum: ergo graviter peccat, juxta quantitatem, & qualitatem peccati præteriti.

Respondeo neg. Anteced. Siquidem longè diversum est, complacere sibi in peccato præterito, de quo ordinariè se accusant penitentes, & interrogantur à Confessariis, diversum, inquam, ab eo, quod est non retractare peccatum præteritum, quod communiter provenit ex infirmitate spiritûs, de qua non solent penitentes se accusare, nec Confessarii interrogare.

Deinde

Pœnitentiæ est a mortali.

47. Obijciunt Scriptura Sacra Isa. & Jer. 1.

50. Malitia

Mortis

Respondeo, quod si ipsi agunt de peccato, non de peccato actuali.

51. Peccata

48. Scriptura aliquando damnat peccatorem pro tempore debito.

Mortis appetit, qui non est mortuus, sed in peccato, & in peccato, & in peccato.

49. Obijciunt quod ex ratione.

Respondeo quod aliter sit completum peccatum, si peccator peccat aliud non retractat illud.

52. Peccata sunt peccata, & in peccato, & in peccato.

Deinde potest contingere, quod aliquis ex timore penæ habeat affectum contrarium, ad eam efficacem, ut excludat voluntatem peccandi, cum spe veniæ; & tamen si non confitetur, permanet in peccato habituali. Quis autem dixerit, eum tunc de novo peccare mortaliter, quia non suscipit Sacramentum Pœnitentiæ, aut saltem non elicit Contritionem charitate perfectam, quâ Deo reconcilietur, atque Sacramentum actu suscipiat? Liqueat profecto, quod nullatenus dici possit, talem peccatorem sibi complacere in peccato præterito.

Quin immo, respondet aliquis, debet dici sibi complacere in peccato præterito; vult enim permanere in peccato habituali.

Respondet; vult permanere ex affectu erga ipsum peccatum; nego; ex alia causa, v. g. propter difficultatem Confessionis, aut Contritionis charitate perfectæ, concedo totum. Ergo complacet sibi in peccato præterito, id est, vult peccatum præteritum, nego Confessionem; sed, quia nunc non vacat ipsi, non vult nunc pro eo satisfacere per actum Pœnitentiæ justificativum. Alioquin dilatio Pœnitentiæ justificativæ contraheret malitiam singulorum peccatorum præteritorum, sicuti contrahit explicita volitio, quâ aliquis vult se peccasse omnibus istis peccatis, quod supra quam cuique creditibile est. Ideo

Obijciunt tertio: gravius est iactura spiritualis, quam temporalis; atqui uniusquique debet se liberare à morte corporali, vel à illâ miserâ: ergo multò magis à morte spirituali: ergo à peccato habituali, quod est mors spiritualis.

Respondent quidam, disparitatem esse, quod homo sit Dominus vitæ spiritualis, secus corporalis. Verùm hæc disparitas ad summum probat, auferre sibi vitam corporalem fore peccatum contra iustitiam, secus auferre sibi vitam spiritualem. Interim tamen manet, quod auferre sibi vitam spiritualem, sit contra propriam charitatem, quæ obligat unumquemque ad evitandum quodcumque malum sive corporis, sive animæ, quantum commodè fieri potest. Ergo obligat ad Pœnitentiam, necessariam recuperandæ vitæ spiritualis, per peccatum amissam, quantum commodè fieri potest; atqui peccator potest commodè, saltem in aliquo casu, statim post peccatum, vitam spiritualem amissam per Pœnitentiam recuperare: ergo tenetur sub gravi obligatione, sive sub novo peccato mortali; cum mors spiritualis sit gravissimum damnum, reddens hominem obnoxium æternæ damnationi.

Eccè nodus gordius, qui non tam facile dissolvitur aut dissecatur, sicut aliqui putant. Nam quod respondent: In bonis corporis, licet ego non possim illa mihi auferre, non tamen teneor impedire, ne alii mihi ea iuste, vel iniuste auferant; immo possum cum me-

rito id aliquando permittere, & optare.

Item, licet ego possem mihi manum amissam, aut vitam corporalem restituere, non peccarem differendò restitutionem per aliquod tempus, saltem graviter: ergo similiter in vitâ animæ, licet non possim licitè eam mihi auferre, non tamen teneor statim procurare ejus recuperationem, saltem sub gravi obligatione; gravius enim multò malum est, mori spiritualiter per peccatum, quàm in ejusmodi statu aliquamdiu perseverare. Hæc, inquit, responso non satisfacit.

Siquidem unde constat, differre restitutionem vitæ corporalis per aliquod tempus, ubi, & quando commodè posset restitui, non esse novum peccatum mortale? Tametsi minus, quàm primò vitam corporalem auferre. Vel si dilatio restitutionis non est peccatum mortale, cur erit peccatum mortale, primò auferre vitam corporalem, quando post modicum tempus vita est restituenda? Cumque peccator, adjutus à Deo, statim post peccatum commissum, possit gratiam deperditam recuperare, cur erit peccatum mortale contra charitatem propriam, primò illam auferre?

Nonne qui auferit à proximo suo centum aureos, illicò restituendos, peccat mortaliter contra iustitiam, aut charitatem? Hercule tametsi res quæ auferitur, in se sit notabilis, tamen damnum, quod per illam ablationem proximo infertur, videtur levè, scilicet carentia illius pecuniæ ad unum quadrantem. Ergo similiter, tametsi gratia, quæ per peccatum amittitur, in se sit materia notabilis, tamen carentia ejus ad unum quadrantem, non videtur notabile incommodum, ut propterea aliquis peccet mortaliter contra propriam charitatem; illam carentiam primò procurando.

Hinc Arriaga disp. 18. n. 16. Respondet, inquit, physicam ablationem gratiæ, si consideretur tantum ad tempus, non debere judicari grave damnum; unde si haberet quis potestatem, physicè eam in se destruendi; & deinde recuperandi, non patærem eum peccaturum, si eam ad tempus in se destrueret; ut bene dixit Lugo; etiam non peccaturum eum, qui licet possit statim frui visione beatâ, id tamen liberè ad unum vel alterum annum differt. Hæc ille.

A quo si peto, quare ergo peccatum mortale est grave damnum spirituale hominis? Respondet n. 15. Quia ipsum defendat & deturpat, unde etiam homo tunc peccaret contra charitatem in se, non quidem ob periculum damnationis, sed propter gravem indecentiam, quam secum adfert peccatum.

Sed contra; unde constat illam indecentiam esse grave damnum; quando solum durat ad breve tempus? Vel si est grave damnum, ad unum quadrantem seipsum primò privare decore gratiæ, quare non similiter erit damnum grave, privationem liberè & voluntariè absque ulla causa ad unum quadrantem continuare?

mea corpore
tali.

53.
An sit peccatum mortale differre restitutionem vitæ corporalis per aliquod tempus?

54.
Responso Arriagæ: physicam ablationem gratiæ tantum ad tempus, non esse grave damnum.

Quare peccatum mortale sit grave damnum spirituale.

55.
Objectiones

Responsio
Attinge.

Respondet Arriaga; quia in carentia bonorum procuranda, aut non causanda, non tam facile reperitur peccatum, quam dum mala positiva voluntariè quis incurrit. Sic in omnium sententia, quantumvis ipsa gratia habitualis sit maximum bonum, ac proinde augmentum illius sit etiam bonum maximum, juxta illud principium: *Sicut se habet simpliciter ad simpliciter, ita magis ad magis*; si enim gratia ad 8. est magnum bonum, profectò duplicatio illius erit duplò majus bonum; non tamen propterea negligere voluntariè illud augmentum, est peccatum; alioquin quoties omitterem actum bonum, aut intensiorem illius, quo augere possum eam gratiam, peccarem graviter, quod tamen falsissimum est; nam etiam sine veniali peccato possunt omitti opera consilii, & multiplicatio actuum bonorum, quibus incredibiliter augeri indubiè posset gratia habitualis, & per illam beatitudo. Constat igitur ex eo, quòd ad tempus protrahatur ea gratiæ carentia, non sequi novum peccatum in homine; ac proinde non ideo obligari nos ad faciendam statim Pœnitentiã post peccatum. Hactenus præfatus Auctor.

56.
Impugnatur
ab Auctore.

Sed ut mihi videtur, satis inconsequenter, videlicet à physica carentia gratiæ, ad carentiam moralem, quæ concomitatur peccatum, & ratione ejus deturpat seu positivè descendat animam, & ideo est positivum malum hominis, quod teneor avertere, quantum commodè fieri potest, cum physica illa carètia tantum sit malum negativum, seu carentia alicujus boni possibilis & non necessarii. Jam autem charitas non me obligat ad procurandum omne bonum possibile.

57.
Responsio
Lugonis ad
objectiones
principales.

Quid ergo ad objectionem principalem? Mors actualis peccati, inquit Card. Lugo disp. 7. n. 218. affert novum malum gravissimum, & novum ac maximum periculum salutis æternæ: qui enim peccat mortaliter certus manet de peccato, & incertus de sufficientia suæ Pœnitentiæ, & gratiæ recuperatione, atque ideo dubius de sua salute, cui dubio & incertitudini se exposuit peccando actualiter, quod negari non potest, quin sit gravissimum detrimentum, & dignum quod omni prorsus diligentia vitetur.

58.

At verò perseverantia in peccato habituali per aliquod tempus, non affert aliquod novum periculum gravissimum, quia qualem Pœnitentiã posset homo hodie agere, talem, & eadem ferè facilitate, poterit agere crastinà die; nec magis certus aut securus maneret de sua salute per Pœnitentiã hodiernam, quam manere potest cras per Pœnitentiã crastinam: unde non est mirum, si gravius obligetur ex charitate erga se, ad vitandam mortem actualis peccati, quam ad impediendam perseverantiam peccati habitualis. Hæc ille.

Sed numquid bene sequitur: gravius obligor ex charitate erga meipsum, ad vitandam

mortem peccati actualis, quam ad impediendam perseverantiam mortis habitualis; ergo non obligor graviter ad impediendam perseverantiam mortis habitualis? Constat illam consequentiam esse illegitimam: nam licet gravius peccatum sit primò auferre centum aureos, quam jam ablatos non restituere, statim atque commodè possunt restitui; tamen indè nequaquam sequitur, illam omissionem restitutionis non esse peccatum mortale contra justitiam, & charitatem proximi, quia omisso restitutionis ferè æquivaler primæ oblationi.

Dico, *Ferè*; quia certum est ex multis causis cohonestari omissionem restitutionis, ex quibus tamen non redderetur licita prima ablatio. Ergo consimiliter, quamquam nunquam liceat sibi ipsi inferre mortem peccati actualis, tamen non dubito, quin aliquando homo possit exculari ab omni peccato, tamen non illicò impediat perseverantiam mortis habitualis.

Si dixeris; omissionem restitutionis centum aureorum ad breve tempus, etiam sine justa causa, solum esse peccatum veniale contra justitiam, & charitatem proximi; consequenter dicam ego, perseverantiam in peccato habituali ad breve tempus, etiam sine justa causa, solum esse peccatum veniale.

Sed tunc volo scire, quare prima ablatio centum aureorum, cum æquali certitudine restitutionis post breve tempus, sit peccatum mortale contra justitiam & charitatem proximi; & similiter prima ablatio gratiæ, post breve tempus æquè certò restituendæ, peccatum mortale contra propriam charitatem. Et idem quaero de abscissione membri, & occisione, seu morte corporali propria, vel aliena.

Nonne videmus quosdam bibere venenum aut vulnerare seipsum, ut ostendant efficaciam & præstantiam medicinarum, quibus integra sanitas post paucas horas restituitur? Et tamen nemo propterea dicit, illos peccare mortaliter contra propriam charitatem. Si ergo aliquis à Deo accepisset gratiam curatum, imò gratiam seipsum, & alios à morte resuscitandi, putas peccaret mortaliter se, vel alios mutilando aut occidendo, ut tali viâ ostendat gratiam, sibi à Deo concessam?

Interim quia de via ordinaria mors corporis est irreparabilis; similiter quia abscissio membri non potest reparari sine magnis doloribus, & non nisi post longum tempus; ideo sibi vel alteri mortem inferre corporis, aut membrum abscindere, regulariter censetur peccatum mortale.

Porrò mors spiritalis, numquid & hæc de lege ordinata est irreparabilis, aut non nisi post longum tempus potest reparari? Liqueat profectò quòd non. Nam, ut voluit Adversarius, statim post peccatum commissum obligor ad Pœnitentiã reparativam: ergo de lege ordinata illa est possibilis.

Cardi-

Cardinalis supra n. 219. sic inquit; Charitas erga nos ipsos non obligat ad vitandum quodcumque malum; etiam si sit secundum se grave, & sufficiens materia ad hoc, ut circa proximum esset obligatio gravis illud vitandi: ut constat in fama, ad quam procurandum, & conservandam, non semper tenetur ex charitate erga me, & tamen semper tenetur ex charitate ad impediendum, si commode possim, ne proximus bonam famam amittat, etiam si sciam post annum v. g. famam esse recuperandam: quia nimirum proximus illud malum patitur in vitus, & uniusquisque vult juvari ab aliis, quando in vitus cogitur ejusmodi detrimenta pati.

Quamvis ergo perseverantia in peccato habituali per mentem v. g. sit grave malum & sufficiens, ut peccaret mortaliter, qui illud malum desideraret, aut ex industria aliter procuraret; non est tamen malum ita grave, ut tenetur aliquis ex charitate erga seipsum, illud detrimentum omnino impedire, etiam non sit circa bona omnino necessaria. Haec usque Eminentiissimus.

Verum qua conventio sanæ ad gratiam? Nam ita homo est dominus suæ famæ, ut etiam subinde licite possit seipsum primo infamare. Numquid etiam primo auferre sibi ipsi gratiam? Patet quod non. Cur hoc; nisi quia gratia est bonum necessarium, fama autem non? Patet, majus peccatum esse, proximo auferre gratiam, quam sibi ipsi, idque quia non possum dum volo, proximo gratiam restituere, quemadmodum mihi ipsi. Interim utrumque est peccatum mortale.

Ergo licet sit majus peccatum procurare alteri perseverantiam in peccato habituali, quam sibi ipsi; quia sibi ipsi potest homo adjutus à Deo restituere gratiam, non sic alteri; equidem utrumque potest esse mortale; sicuti quamvis gravius peccatum sit occidere hominem invitum, quam consentientem, tamen utrumque est peccatum mortale.

Et verò qua tanta differentia inter novum malum, & malum continuatum pro illo tempore, quo commode potest impediri, ut illatio novi mali sit peccatum mortale, & continuatio solum veniale?

Hinc Arriaga disp. 18. n. 15. Respondeo, inquit, quidquid sit de damnis corporis; quæ physice continuantur (in quibus fortasse erit eadem ratio pro secundo instanti, quæ pro primo) in peccato tamen aliam longè rationem esse; nam permanentia habitualis non est continuatio peccati aut damni, ut continuatio physici doloris, est continuatio ejus damni; & continuatio cæcitatibus, est propriè continuatio ejus damni, quod fuit in primo instanti: hoc enim modo sola continuatio ipsa libera peccati actualis protrahit malitiam, quæ sine dubio augeat de novo æqualiter illud peccatum,

quoties est nova libertas; ut è contrario libera continuatio boni operis augeat meritum.

Non hoc modo protrahitur malitia per durationem peccati habitualis; in eo enim permanentia culpæ delimitur per solam denominationem extrinsecam ab actione præterita; & licet de facto Deus odio habeat hominem in habituali manentem, non tamen eo quod nunc malè operetur (ut patet quando dormiens, manens in habituali, odio habetur à Deo) sed quia tunc odium durat propter malam operationem præteritam: dum ergo in habituali dormit quis, est quidem reprehensibilis, non tamen quia dormiens faciat aliquid contra rationem, aut quia malè operetur; sed quia malè operatus fuit: non ergo inferri sibi nunc ullum damnum, sed intulit.

Tota ergo indignitas & indecentia illius damni fuit in fieri ipsius peccati; jam autem quod odium Dei in me diutius duret aliquantulum, eo quod non ago Penitentiam, non est gravis indecentia; ac proinde non tenetur ad illud statim per Penitentiam auferendum. Haec usque Arriaga.

At qua conventio hominis dormientis, qui defectu libertatis non potest peccare, ad eum, qui voluntariè & liberè omittit Penitentiam, per quam posset odium Dei avertere? Nonne bene sequitur, injustus retentor revalentæ non peccat eo tempore quo dormit; ergo etiam non peccat in vigilia, quando posset commode rem acceptam restituere, & negligit restituere?

Neque hic quaeritur, an negligens Penitentiam peccat priori peccato, quo incurrit carentiam gratiæ, v. g. peccato injustitiæ, luxuriæ &c. suppono enim eum communi sententia quod non; sed an peccat præcisè contra propriam charitatem, adedque quasi novo peccato; non advertendo à seipso malum istud, scilicet carentiam gratiæ, quando alioquin commode potest eam avertere.

Et sanè admittere, videtur Arriaga peccatum veniale, & si multum diutius duret in me odium Dei, debet admittere peccatum mortale. Cur non etiam, si diutius aliquantulum? Quia; inquis, non est gravis indecentia.

Verum hæc est petitio principii; nam Adversarii asserunt, gravem esse indecentiam contra propriam charitatem, unâ horâ perseverare in peccato habituali, & per consequens perseverare objectum odii divini; sicuti est gravis indecentia pro unâ horâ tantum se primo constituturæ objectum odii divini; vel assignanda ratio disparitatis.

Meo judicio non potest melior assignari, quam communis sensus fidelium, qui plurimum attendi debet ad æstimandam materiæ quantitatem; quippe, ut habet proverbium:

Probatur ex amplio dormientis;

64. quod reja- citur ab Auctore.

65. Ratio quam re sit gravis indecentia constituitur se primo

65. Ratio quam re sit gravis indecentia constituitur se primo

obſectum
oculi divini
ſecus ad
parvum
tempus per-
ſeverare ſate
obſectum.

Vox populi, vox Dei, id eſt, per communem conſenſum populi, & potiſſimum illorum, qui ex profeſſione ſua tenentur cæteros inſtruire de gravitate, & levitate peccatorum, cenſetur Deus voluntatem ſuam, graviter, vel leviter obligandi, indicare; ut ſileam, quod lex naturalis ſcripta ſit in cordibus hominum, & lumen naturale dicet, quid hic & nunc oporteat agere.

Profecto nequimus hoc tempore, in dubiis obligationibus certiores habere notitiam, quàm per conſenſum populi, & Doctorem; cùm Deus ampliùs, nec per ſeipſum, nec forte per Eccleſiam, novas faciat revelationes. Ne ergo ſemper maneamus dubii de gravitate, & levitate materiæ ſeu peccati contra legem naturalem, conſultiſſimum eſt ſequi commune iudicium de illa gravitate, vel levitate.

ſenſui
communi
non poteſt
derogare
paucorum
DD. contra
ſua opinio.

Quocirca in principio Concluſionis pro efficaciſſima probatione illius poſuimus commune ſenſum, tum pœnitentium, qui non ſolent ſe accuſare de dilatione Pœnitentiæ, tum Confeſſariorum, qui non ſolent de ea pœnitentes interrogare. Neque huic communi ſenſui derogare poteſt, aut eum infringere, paucorum Doctorem contraria opinio.

66.
Obſectio.

Dices, ſed neque pœnitentes ſolent ſe accuſare de peccato mortali contra propriam charitatem, quod committunt, dum actualiter peccant peccato injuſtiæ, luxuriæ, aut ſimili; nec Confeſſarii de illo peccato ſolent interrogare.

Solvitur.

Reſpondeo; fatè exprimi illud peccatum in confeſſione, quando exprimitur ſpecifica malitia gravis, v. g. gravis injuſtitia, mortalis luxuria &c. Nam in hoc diſtinguitur gravis injuſtitia à levi, mortalis luxuria à veniali, & ſic de aliis, quod injuſtitia mortalis adferat mortem ſpiritualem animæ, ſecus injuſtitia venialis; ergo qui confeſſetur injuſtitiam mortalem, abundantiffimè exprimit malitiam gravem contra charitatem propriam, quæ utique in nullo alio conſiſtit, quàm in occiſione ſpiritualem animæ.

Qui confi-
retur inju-
ſtitiam
mortalem,
hoc ipſo ſa-
tis exprimit
malitiam
gravem
contra cha-
ritatem.

Nonne ſi aliquis ſeipſum corporaliter occiſiſſet, & reſuſcitatus confeſſetur ſuum peccatum, diſtinctè deberet exprimere peccatum contra propriam charitatem? Numquid ſufficeret dicere: *Meiſum occidi corporaliter*? Planè; ergo ſufficienter confeſſetur peccatum contra propriam charitatem, qui exprimit occiſionem ſpiritualem; illam autem ſemper exprimit, quando ſignificat malitiam mortalem. Sed pergamus ad alias obſectiones.

67.
Quarta ob-
ſectio.

Obſectio ergo quartò: magis obligor ex charitate erga meiſum, quàm reſpectu proximi; atqui correptio & correctio fraterna debet ſtatim adhiberi quantum commodè poteſt; ergo &c.

Reſponſio.

Reſp. ad Minorem: Peccatum omnino

actu præteritum, permanens ſolo reatu, ſine periculo relapsus, non eſt materia, ſaltem gravis, correptionis fraternæ pro prima opportunitate, niſi in caſu, quo ſi hodie v. g. non reſurgat frater meus ex illo peccato, neque reſurgat, quando ad hoc ſub mortali obligabitur.

Colligitur ex Scriptura Eccli. 19. v. 13. 14. & 15. *Corripe amicum, ne forte non intellexerit, & dicat: Non feci: aut ſi fecerit, ne iterum addat ſacere. Corripe proximum, ne forte non dixerit: & ſi dixerit, ne forte iteret. Corripe amicum: ſepe enim ſit commiſſio.* Ergo peccatum futurum eſt materia correptionis, & non omnino præteritum, quod non timetur continuandum, aut iterandum.

Cùm igitur frater meus non teneatur ſub gravi obligatione ſtatim reſurgere per Pœnitentiam, ut docet Concluſio, niſi forte ex dilatione oriatur periculum ſubſtractionis divinæ gratiæ, & exinde periculum, ne poſſit poſtea tempore debito pœnitere, ſi, inquam, ipſe non tenetur ſtatim reſurgere, cur ego teneor ipſum ſtatim corripere? Non video ſufficientem rationem.

Unde & Chriſtus Matth. 18. ubi tradit præceptum correptionis fraternæ v. 15. 16. & 17. ſolum loquitur de illa correptione, quam alter non poteſt reſpuere. *Si, inquit, peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te, & ipſum ſolum, ſi te audierit, lucratus eris fratrem tuum: ſi autem te non audierit, adhibe tecum adhibe unum, vel duos, ut in ore duorum vel trium teſtium ſit omne verbum. Quod ſi non audierit eos; dic Eccleſiæ. Si autem Eccleſiam non audierit, ſu tibi ſicut ethnicus & publicanus.*

Ergo ex mandato Chriſti non teneor corripere eum, qui non tenetur audire. Sed in caſu propoſito frater meus non tenetur audire, ſaltem ſub gravi obligatione; ergo nec ego ſub gravi obligatione corripere.

Secludo ſemper periculum non conſtitendi tempore debito (in Paſchate v. g. vel articulo mortis) aut aliàs non reſurgendi à peccato habituali; enim verò ſicuti in illo periculo ego teneor corripere, ita & frater meus tenetur audire.

Si dixeris; teneor aliquem eripere ex miſeria corporali, etiam quando ipſe non tenetur ſe eripere: ergo etiam ex miſeria ſpiritualem.

Reſp. neg. Conſeq. do diſparitatem; quia miſeria ſpiritualem eſt voluntaria, corporalis autem poteſt eſſe neceſſaria, ita ut homo tamen velle, non poſſet ſeipſum ab illa liberare. Interim ſi & corporalis foret omnino voluntaria, dico conſequenter, quod non teneor fratrem meum ab illa liberare, quando ipſe liberationem meam non tenetur acceptare; id eſt, quando rationabiliter poteſt velle, & vult in illa miſeria permanere.

Hinc

Peccatum futurum & materia correptionis, niſi de non omnino præteritum Eccli. 19.

71. Cœleſtibus & 8. Conſp.

68. Chriſtus Matth. 18. loquitur de correptione, neque ſatis poteſt tibi pati

72. Inſtit.

73. Inſtit.

69. Inſtit.

Solvitur

74. Inſtit.

Hinc non obligor extrahere bovem alienam jacentem in fovea, quando Dominus rationabiliter vult bovem in ea permanere, sed si irracionabiliter. Cumque sapiens possit Dominus rationabiliter velle jacturam rerum temporalium, nunquam autem possit rationabiliter velle, per peccatum actuale amittere gratiam divinam, consequens est, ut correctio fraterna semper obliget, si caetera ad hinc ad impediendum peccatum mortale actuale proximi; sed subsidium in rebus temporalibus.

Fieri etiam potest, ut teneat subvenire proximo in rebus temporalibus, est non obliget erga meipsum, quia videlicet vel proximus absolute est involuntarius, vel irracionabiliter voluntarius, ego autem voluntarius rationabiliter.

Sed contra, reponit aliquis, & erit obiectio quinta: Carentia gratiae habitualis adfert novum peccatum mortale actuale juxta illud D. Gregorii homil. 11. in Ezech. Peccatum quod per Penitentiam citius non deletur, aut peccatum est, aut causa peccati simul & pena peccati. Omne enim quod prius committitur, peccatum est. Sed si citius penitendo non tergitur, iusto iudicio omnipotens Deus obligatam peccatis mentem, etiam in culpa alteram permittit cadere, ut qui stendo & corrigendo nobis mundare quod feci, peccatum incipit peccato cumulare. Peccatum ergo quod Penitentia lenienter non diluitur, peccatum simul est, & causa peccati, quia ex illo oritur, unde adhuc peccatoris animus obligetur. Huculque D. Gregorius.

Respondeo; haec & similia multa, quae ibidem docet D. Gregorius, ad summum probare, non posse admodum diu differri Penitentiam post peccatum commissum, non autem illico esse necessariam. Colligo ex verbis immediate praecedentibus: Distincta, inquit, sunt omnipotentis Divinitatis. Et qui peccatorem diu expectat ut redeat, non redeuntis atque contemnentis ponit adhuc, ubi gravius impingatur.

Nota ly diu, & ly contemnentis. Sanè non cenletur contemnerè misericordiam divinam, qui redit tempore ab Ecclesia praescripto, differens suam Penitentiam ex aliqua infirmitate mentis, seculo omni actuali affectu ad peccatum.

Non ignoro doctrinam Concilii Milevitani cap. 5. Placuit, ut quicumque dixerit, ideo nobis gratiam infirmitationis dari, ut quod facere per libetum habemus arbitrium, facilius possimus implere per gratiam, tamquam etsi gratia non daretur, non quidem facile, sed tamen possimus etiam sine illa implere divina mandata, anathema sit.

Sed nihil ad propositum nostrum; agit quippe Concilium contra Pelagianos, qui volebant hominem propriis naturae viribus, sine auxilio gratiae actualis, non tantum unum, aut alterum, sed etiam omnia mandata divina posse implere sicut oportet, ut ad vitam perveniat sempiternam.

Unde illico subnequitur: De fructibus enim mandatorum (qui sunt vita aeterna, juxta illud Christi Matth. 19. v. 17. Si vis ad vitam ingredi serva mandata.) Dominus loquebatur, ubi non ait, sine me difficilius potestis facere, sed ait, sine me nihil potestis facere. Joan. 15. v. 5.

Hinc Concilium Arausicanum II. c. 17. Si quis per naturae vigorem bonum aliquid, quod ad salutem pertinet vitae aeternae, cogitare ut expedit (scilicet ad salutem aeternam) aut eligere, sive saluari, id est, evangelicae praedicationi consentire posse confirmat, absque illuminatione & inspiratione Spiritus sancti, qui dat omnibus suavitatem in consentiendo, & credendo veritati; haeretico fallitur spiritu, non intelligens vocem Dei in Evangelio dicentis: Sine me nihil potestis facere.

Sed numquid ex his testimoniis bene inferatur: ergo homo carens gratia habituali, nisi illico respiciat, peccabit novo peccato mortali? Sanè peccatoribus non deesse gratias actuales, non tantum sufficientes ad implenda omnia mandata divina, sed etiam efficaces, evidentissimè ostendit eorum perfecta ad Deum conversio per veram Penitentiam. Deum autem ad primum peccatum mortale & subtrahere omnem gratiam efficacem ad caetera praeccepta observanda, nisi homo quantum primum agat Penitentiam de peccato commissio, quis credat? Certè experientia contrarium docet.

Fateor, quod hominibus iustis, utpote amicis & filiis Dei, magis sit debita (ut sic loquar) divina protectio ab insidiis demonum, aliisque obstaculis, nec non interna actualis gratia ad vitanda longo tempore peccata mortalia, quam peccatoribus Dei inimicis, & ab eo extraneis: interim tamen nequit statui determinatum tempus, quo peccator, in malo statu perseverans, à novo mortali praeteretur; adeoque periculum de novo mortaliter peccandi, utpote remotum, & planè incertum, non concernens rem aliquam, aut casum particularem (unde potest homo in singulari occasione putare, se non relapsurum) hoc, inquam, periculum nequit obligare sub novo peccato, mortali, ad Penitentiam justificativam, statim post primum peccatum mortale commissum.

Obicitur sextò; dilatio Penitentiae quantumque sine justa causa, videtur graviter repugnare legibus amicitiae, & reverentiae Deo debitae. Numquid enim qui peccavit peccato infidelitatis, tenetur statim iterum credere? Immo tametsi non peccasset peccato infidelitatis, equidem si Deo aliquid dicenti, non statim crederet, graviter peccaret.

Deinde si filius graviter offensus Patrem, aut servus Dominum, nonne graviter de novo offendunt, si absque ulla causa differant, etiam ad modicum tempus, petitionem veniam?

Matth. 19.
Joan. 15.

74.
Un nec do.
Arauf.

Peccatori-
bus non
semper de-
est gratia ad
implenda
omnia man-
data divina
75.
Hominibus
iustis ma-
gis debetur
gratia actu-
alis, quam
peccatori-
bus.

76.
Sexta obje-
ctio, quod
dilatio pe-
nitentiae
graviter re-
pugnet legi-
bus amicitiae
& reverentiae
Deo debitae.

77.
Sexta obje-
ctio, quod
dilatio pe-
nitentiae
graviter re-
pugnet legi-
bus amicitiae
& reverentiae
Deo debitae.

78.
Sexta obje-
ctio, quod
dilatio pe-
nitentiae
graviter re-
pugnet legi-
bus amicitiae
& reverentiae
Deo debitae.

Ref-

sine
item
por-
non
eque
liga-

13.
Peccatum
futurum et
materiam
consequo-
nis, & non
omnino
praesentem.
Ezech. 18.

71.
Carentia
gratiae
habitualis
adfert
novum
peccatum
mortale
actuale
juxta illud
D. Gregorii
homil. 11.
in Ezech.
Peccatum
quod per
Penitentiam
citius non
deletur, aut
peccatum
est, aut
causa peccati
simul & pena
peccati.
Omne enim
quod prius
committitur,
peccatum est.
Sed si citius
penitendo non
tergitur, iusto
iudicio
omnipotens
Deus obligatam
peccatis
mentem, etiam
in culpa
alteram
permittit
cadere, ut
qui stendo
& corrigendo
nobis
mundare
quod feci,
peccatum
incipit
peccato
cumulare.
Peccatum
ergo quod
Penitentia
lenienter
non diluitur,
peccatum
simul est,
& causa
peccati,
quia ex illo
oritur, unde
adhuc
peccatoris
animus
obligetur.
Huculque
D.
Gregorius.

68.
Christus
Matth. 11.
loquitur de
consequo-
nis, neque
potest
Pau.

71.
Carentia
gratiae
habitualis
adfert
novum
peccatum
mortale
actuale
juxta illud
D. Gregorii
homil. 11.
in Ezech.
Peccatum
quod per
Penitentiam
citius non
deletur, aut
peccatum
est, aut
causa peccati
simul & pena
peccati.
Omne enim
quod prius
committitur,
peccatum est.
Sed si citius
penitendo non
tergitur, iusto
iudicio
omnipotens
Deus obligatam
peccatis
mentem, etiam
in culpa
alteram
permittit
cadere, ut
qui stendo
& corrigendo
nobis
mundare
quod feci,
peccatum
incipit
peccato
cumulare.
Peccatum
ergo quod
Penitentia
lenienter
non diluitur,
peccatum
simul est,
& causa
peccati,
quia ex illo
oritur, unde
adhuc
peccatoris
animus
obligetur.
Huculque
D.
Gregorius.

71.
Carentia
gratiae
habitualis
adfert
novum
peccatum
mortale
actuale
juxta illud
D. Gregorii
homil. 11.
in Ezech.
Peccatum
quod per
Penitentiam
citius non
deletur, aut
peccatum
est, aut
causa peccati
simul & pena
peccati.
Omne enim
quod prius
committitur,
peccatum est.
Sed si citius
penitendo non
tergitur, iusto
iudicio
omnipotens
Deus obligatam
peccatis
mentem, etiam
in culpa
alteram
permittit
cadere, ut
qui stendo
& corrigendo
nobis
mundare
quod feci,
peccatum
incipit
peccato
cumulare.
Peccatum
ergo quod
Penitentia
lenienter
non diluitur,
peccatum
simul est,
& causa
peccati,
quia ex illo
oritur, unde
adhuc
peccatoris
animus
obligetur.
Huculque
D.
Gregorius.

71.
Carentia
gratiae
habitualis
adfert
novum
peccatum
mortale
actuale
juxta illud
D. Gregorii
homil. 11.
in Ezech.
Peccatum
quod per
Penitentiam
citius non
deletur, aut
peccatum
est, aut
causa peccati
simul & pena
peccati.
Omne enim
quod prius
committitur,
peccatum est.
Sed si citius
penitendo non
tergitur, iusto
iudicio
omnipotens
Deus obligatam
peccatis
mentem, etiam
in culpa
alteram
permittit
cadere, ut
qui stendo
& corrigendo
nobis
mundare
quod feci,
peccatum
incipit
peccato
cumulare.
Peccatum
ergo quod
Penitentia
lenienter
non diluitur,
peccatum
simul est,
& causa
peccati,
quia ex illo
oritur, unde
adhuc
peccatoris
animus
obligetur.
Huculque
D.
Gregorius.

69.
Iustitia
Solutio

71.
Carentia
gratiae
habitualis
adfert
novum
peccatum
mortale
actuale
juxta illud
D. Gregorii
homil. 11.
in Ezech.
Peccatum
quod per
Penitentiam
citius non
deletur, aut
peccatum
est, aut
causa peccati
simul & pena
peccati.
Omne enim
quod prius
committitur,
peccatum est.
Sed si citius
penitendo non
tergitur, iusto
iudicio
omnipotens
Deus obligatam
peccatis
mentem, etiam
in culpa
alteram
permittit
cadere, ut
qui stendo
& corrigendo
nobis
mundare
quod feci,
peccatum
incipit
peccato
cumulare.
Peccatum
ergo quod
Penitentia
lenienter
non diluitur,
peccatum
simul est,
& causa
peccati,
quia ex illo
oritur, unde
adhuc
peccatoris
animus
obligetur.
Huculque
D.
Gregorius.

hinc

77. Responso.

Respondetur ad ultimum; si Pater, aut Dominus sciret, omnem effectum malum cessasse, & solum ex pigritia aliqua omitti petitionem veniæ, non haberet causam novæ gravis indignationis; quod maxime verum est, quando filius aut servus non adeo communiter cum Patre, aut Domino conversatur, quotidie coram ipso comparando, & cum ipso mutua colloquia conferendo, sed ob loci distantiam, vel ex alia causa tantum per epistolam potest animum suum manifestare.

Engl.

Hoc autem pacto (inquit Lugo disp. 7. n. 226.) videtur se habere homo in hac vita cum Deo, ad quem certè, quasi per epistolam potest animum suum & desideria dirigere; non tamen ad mutua colloquia admittitur, ita ut sciat sibi nunc Deum interius loquentem assistere. Hæc ille.

78.

Parum videtur referre, quod homo non loquatur Deo os ad os.

Sed quid refert, quomodo homo loquatur Deo, sive os ad os, sive per epistolam, dummodo sciat, sicut scire debet, Deum ubique sibi esse presentem, & intima ipsius desideria melius cognoscere, quàm Pater cognoscit desideria filii, mutua colloquia cum Patre quotidie conferentis?

Haud equidem inficior, homines Deum ubique existentem per essentiam, presentiam, & potentiam, atque scrutantem corda & renes, minus revereri, quàm si scirent sibi Deum interius loquentem assistere; sed quid tum? Num ideo minori reverentiâ dignus, aut minus displicet ei status hominis peccatoris, quem optime novit, & quem homo peccator posset tam facile mutare, invitatus à Deo per Scripturam sacram ad Penitentiam, quàm si invitaretur per Deum immediatè sibi interius loquentem? Non video sufficientem rationem disparitatis.

79.

Major videtur obligatio statim satisfaciendi inter homines, quàm inter hominem & Deum.

Ideo dico, fortè majorem esse obligationem, saltem indirectam, inter homines statim satisfaciendi, quàm inter hominem & Deum, quia Deus perfectè cognoscit corda hominum; ac proinde dum videt jam hominem omnino cessasse à volitione libera peccati, non habet novam circa illum displicentiam, eò quòd aliquamdiu maneat in peccato habituali purè putè accepto.

At verò homines, cum non judicent de occultis, præsertim merè internis, dum non vident externam veniæ petitionem, quando nulla causa justa subest differendi petitionem, judicant affectum internum adhuc actualiter perseverare, adeoque meritò de novo indignantur.

80.

Instantia solvitur.

Deus non semper vocat ad Penitentiam

Dices; saltem nova irreverentia est, spernere Deum vocantem, & invitantem ad Penitentiam. Respondeo, non vocare præcipiendo, sed invitando, & consulendo. Unde sicut per se non graviter peccaret, qui Deo vocanti ad Religionem, non illicò consentiret, quia non vocat præcipien-

do; similiter si se excusaret pro aliquo tempore, quando vocaret ipsum ad beatitudinem; pari ratione non peccat per se graviter, qui Deum vocantem ad Penitentiam non exemplo sequitur.

Non dico; Deum vocantem spernit, id est, formaliter contemnit; nam indubie formalis contemptus, etiam consiliorum Dei, est gravissimum peccatum, ut alibi docetur, sed dico; Exemplo non sequitur, id est, negligit illam bonam inspirationem, absque ullo affectu actuali ad præteritum peccatum.

Quantum ad obligationem statim eliciendi actum fidei, præsertim post amissam fidem per peccatum infidelitatis, illà admittà, duplicem assignat disparitatem inter illum, & nostrum calum Cardinalis Lugo supra n. 231. & 232. Prima, quòd fides sit magis necessaria ad bonos actus, quàm actus dilectionis, aut Penitentia. Secunda, quòd fides est quidam cultus intellectualis, quo divinam veracitatem, & auctoritatem colimus, eo modo, quo coli debet, scilicet credendo id, quod per se immediate, vel per suos ministros ac nuntios, nobis revelat; esset autem irreverentia, si Regi mihi aliquid narranti, non statim crederem, sed assensu suspensio abirem.

Quòd si ulterius urgeas: Etiam bonitas divina videtur exigere, ut eam statim amemus; Respondet Eminentissimus, disparitatem esse magnam inter charitatem, & religionem; nam cultus exigit, ut quando quis occurrit Regi, aut Parenti, ei exhibeat reverentiam & honorem; at charitas non exigit, ut quando quis venit in conspectum alterius, illum amet.

Verum hæc disparitates non satisfaciunt Ariagæ disp. 18. n. 27. & 28. Nam imprimis, præceptum religionis non obligat ad hoc, ut quoties sum in presentia alterius (cui aliquoquin debetur honor) ego illum colam, sed solum requirit, ne aliquid faciam, quod sit contra reverentiam ei personæ debitam. Hinc fit, ut, etiam si agnoscam me ubique esse coram Deo, non continuo teneor exercere actum religionis, etiam quando primò id agnosco, & quando secundò, aut tertio, aut quarto de novo id mihi occurrit: unde nec quando è somno exitor, eisdè me reflectam, tum me iterum quasi in conspectu Dei esse, non teneor exercere actum adorationis.

Planè non teneris, si aliquando exercuisti actum adorationis; sicuti non teneris omni momento credere, etsi proponatur objectum sufficienter credibile, sed sufficit semel credidisse, nisi novus actus fidei sit necessarius ratione impletionis aliorum præceptorum, quæ est obligatio per accidens, de qua hic non agitur, & similiter invenitur in actu charitatis seu Penitentia, quamvis fortè (quod impertinens est ad propositum) major sit

præcipien- do, sed est quando trahitur ad con- solentem.

81. Disput. 6. n. 231. & 232. Prima, quòd fides sit magis necessaria ad bonos actus, quàm actus dilectionis, aut Penitentia.

82. Quomodo debet esse reverentia, & honor.

83. non tenetur

84. non tenetur

fit necessitas fidei, quam charitatis, aut Penitentia.

Quod igitur controversatur est, an per se loquendo citius obliget elicere primum actum fidei, quam primum actum charitatis, aut post amissam fidem per actum infidelitatis, citius elicere novum actum fidei, quam post amissam charitatem per actum odii, aut alterius peccati mortalis, elicere novum actum charitatis.

Profecto tamen communior sententia agere obligationem elicendi actum fidei, quam primum obiectum proponitur sufficienter credibile, secus autem charitatis, quam primum Deus sufficienter proponitur ut summè amabilis; equidem qui assereret æqualem obligationem, nescio quomodo efficaciter posset redargui.

Nam quod Cardinalis dicit, fidem esse cultum quemdam intellectualem, non aliter verum est, quam fidem posse imperari à voluntate in signum excellentiæ divinæ, & nostræ submissiõis; alioquin actus fidei per se & intrinsecè honestus est, honestate virtutis à religione, cæterisque virtutibus distinctæ, adeo ut voluntas elicendi actum fidei sit laudabilis & virtuosa, licet non imperet actum fidei ex motivo religionis, vel obedientiæ, aut alterius virtutis; sed præcisè propter honestatem, quæ reperitur in hoc, quod intellectus per actum fidei adhæreat super omnia veritati divinæ. Unde voluntas illa non vocatur à Conciliis, aut Sanctis Patribus actus religionis, vel obedientiæ &c. sed actus fidei.

Confirmatur; quia non minùs honestum est, contra propriam inclinationem subjicere intellectum suum intellectui divino seu veritati divinæ, quam voluntatem suam subjicere voluntati divinæ. Similiter non minùs honestum est, adhærere per intellectum veritati divinæ, quam per voluntatem bonitati divinæ.

Vel ergo charitas non est virtus distincta à religione, & actus charitatis est quidam cultus voluntatis, vel fides est virtus distincta à religione, & actus ejus non est cultus formalis, sed ad summum materialis, quia nimirum potest imperari ex motivo religionis; sed & actus charitatis similiter imperari potest juxta illud Divi Augustini Enchir. cap. 3. *Hic si respondero, fide. spe, charitate colendum Deum. profectò dicitur es, brevius hoc dictum esse quam velis.*

Sane quemadmodum per actum fidei submittimus intellectum nostrum intellectui divino, & protestamur summam ejus veritatem & nostram fallibilitatem; ita quoque per actum charitatis submittimus voluntatem nostram voluntati divinæ, & protestamur summam ipsius bonitatem, & nostram indigentiam.

Itaque fides non est cultus formalis, sed ad summum materialis; sed & charitas talis cultus est; ergo ex hac parte nulla differentia. Si ergo est irreverentia Dei, non illico assentiri ejus dictis, sed paulisper assensum suspendere; erit irreverentia Dei, etiam ipsum non statim amare super omnia, quando sufficienter cognoscitur, ut super omnia amabilis; vel si non est irreverentia paulisper amorem suspendere, etiam non erit irreverentia tantillum suspendere assensum.

Sed quid dicemus de actu fidei, elicendo post amissam fidem per actum infidelitatis? Omnes (inquit Lugo suprà n. 230.) debemus fateri, non esse eandem rationem de actu dilectionis Dei: nam si quis peccavit mortaliter, & per hoc discessit à dilectione erga Deum; immo etiam si peccaverit odio formali Dei, non tamen obligatur ad diligendum quamprimum Deum, sed satis erit, quod habeat dolorem ex metu inferni, & cum vera Attritione recipiat Sacramentum Pœnitentiæ & justificetur; quo casu licet recipiat habitum charitatis, non tamen diligit adhuc Deum, sed diligit à Deo: ille autem qui reliquit fidem, debet redire statim per verum actum fidei, ut credat actu id, quod priùs negavit. Hæcque Eminentissimus.

Rationem disparitatis assignat Arriaga suprà nu. 28. Qui discredidit, inquit, Deo dicenti, eo ipso illum, saltem implicite, judicat mendacem; est ergo tunc apud eum hominem Deus in mala opinione, & habet, ut sic dicam, amissam suam honorem: ergo tenetur homo ille deponere cum primum eam malam opinionem de Deo; nam si dixissem ego alteri, Deum esse mendacem, & ille hoc credidisset, sine dubio tenerer ego statim procurare; ut ille eam falsam opinionem de Deo deponeret: ergo si ego in meipso illam concepi, teneor illam statim deponere; totum enim damnum extrinsecum, quod patitur Deus, si Petrus illum judicet esse fallacem, patitur, si ego id ipsum judicem: teneor ergo statim ego deponere eum malum conceptum, non possum autem illum deponere, nisi judicando illum vera dixisse, hoc autem ipsum est jam illi credere.

Non ita contingit in aliis peccatis, quia per illa non sentio malè de Deo; ac proinde estò statim Pœnitentiam non habeam, non patitur quidpiam apud me bonum Dei nomen & fama: ergo etiam si teneor hæresim aut infidelitatem statim abjurare; non tamen teneor agere Pœnitentiam statim de quolibet peccato. Hæc ille.

At contrà, dicit aliquis; qui Deum odio habet, nonne eo ipso, implicite saltem, significat Deum esse malum? Nonne, quantum in se est, vult Deum non esse? Et verò quis magis inhonorat Deum, an qui dicit ipsum

Fides non est cultus formalis.

86. Quid dicendum de actu fidei, elicendo post amissam fidem per actum infidelitatis. Lugo.

87. Ratio disparitatis inter hunc actum, & dilectionem Dei ex Arriaga.

88. Impugnatio.

ipsum esse mendacem, & quantum in se est, destruit summam Dei veritatem, an verò qui factio suo offendit Deum esse malum, & quantum in se est, vult destruere summam Dei bonitatem, immo ipsam esse Dei?

Deinde, perjurium assertorium, nonne, quantum in ipso est, aufert summam Dei veritatem, adeoque aufert honorem Dei? Similiter idololatria, quid aliud facit, quam destruere unitatem Dei, & per consequens ejus honorem, essentiam, & existentiam? Eadem autem est ratio blasphemiae, qua propriè est injuriosa in Deum locutio, consequenter directè opponitur honori divino. Et quamquam aliqui doceant, omnem blasphemiam esse infidelitatem, alii tamen, & non contemnendi Auctores, contrarium judicant, scilicet, posse dari blasphemiam non hæreticalem, quamvis sapissimè admixtam habeat infidelitatem, seu hæresim.

89. Qui ex metu mortis exterius colit idola, interius servans fidem illibatam, graviter inhonorat Deum.

Quid autem clariùs, quàm illum, qui ex metu mortis exterius colit idola, interius servans fidem illibatam, graviter inhonorat Deum, & peccare contra præceptum confessionis fidei? Dices propterea, hujusmodi idololatram tantum externum, illico obligari ad restituendum Deo honorem; restituendum, inquam, per externam confessionem fidei coram Tyranno? Nonne transacta idololatria externâ, hoc ipso cessat actualis inhonoratio Dei?

An teneatur ad restitutionem transacta idololatria.

Cessat planè, reponit quispiam; sed manet interim ablati honor Dei apud alios, qui ex tuo factio falsam de Deo opinionem conceperunt, adeoque continuatur prius peccatum, quo Deo honorem abstulisti, quamdiu commodè potes honorem restituere, & non restituis; sicuti continuatur peccatum detractionis, peccatum contumelie inter homines, peccatum furti, quamdiu commodè potes famam, vel honorem, aut res temporales restituere, & non restituis.

Porrò per actum internum odii Dei, seclusa infidelitate, quâ homo judicat Deum esse malum, estò etiam laderetur honor Dei, non tamen nisi apud ipsum peccatorem, qui honor factis restituitur, dum cessat ab omni ejusmodi actu quod fieri potest, tamen positivè necdum amet Deum, dummodo judicet ipsum super omnia amabilem.

90. Replica.

Replicatur; etiam restituitur sufficienter honor ablati per infidelitatem, si infidelis cesset ab actuali judicio, quo antea judicabat Deum esse mendacem, etsi nullum positivum actum eliciat, quo judicet illum vera dixisse.

An judicare Deum vera dixisse, sit illi credere?

Quin immo etsi foret necessarium tale judicium; unde constat, quòd hoc ipsum sit jam illi credere? Numquid quia hæc horâ nolo credere, quoniam aliis negotiis incom-

possibilibus occupatus (estò etiam foret obligatio credendi) ideo judico Deum esse mendacem? Vel si prius judicium censetur virtualiter permanere, aut saltem habitualiter, & actualiter inhonorare Deum, donec per contrarium actum amoris expellatur, seu penitus destruat? Hæc sedulo recogita benigne Lector, & videbis difficultatem haud plenariè exhaustam; præsertim cum non sit peccatum grave inter homines, paululum differre restitutionem honoris.

Ad illud, quod suprà dicebat Cardinalis Lugo, Attritionem cum Sacramento sufficere ad justificationem, adeoque non esse eandem rationem de actu dilectionis Dei, quamprimùm eliciendo post amissam charitatem per actum odii, aut alterius peccati mortalis, & de actu fidei, illico eliciendo post amissam fidem per actum infidelitatis. Respondeo, Attritio illa est actus dilectionis, sed imperfecta, puta actus amoris concupiscentiæ, excludens voluntatem mortaliter peccandi, adeoque non magis componibilis cum odio Dei, omnique alio peccato mortali, quàm infidelitas cum vero actu fidei.

Atque hæc sunt præcipua argumenta, in quibus fundant Adversarii obligationem continuè penitendi post peccatum commissum, quæ, ut patet manifestè ex dictis, non concludunt intentum. Dico, *Præcipua argumenta*; quia reliqua duo minoris sunt momenti, & ideo paucis verbis eis satisfacio.

Peccatum, inquit illi, est injustitia contra Deum: ergo tenetur quis statim satisfacere; sicut qui retinet rem alienam injustè, tenetur eam statim restituere.

Respondeo; peccatum regulariter non est injustitia contra Deum magis, quàm contra Legislatorem humanum: non enim factis aperte declaravit Deus se in præcipiendo uti potestate dominativâ, ut sic loquar, sive dominio proprietatis, quo possit omnem actum meum, & omissionem exigere, tamquam debita ex stricta justitia, ut fuis declaravi sect. 1. concl. 3.

Si dixeris; homicida destruit rem alienam, puta vitam hominis, cujus dominium Deus sibi soli reservavit, idque contra voluntatem ipsius Dei: ergo committit injuriam strictam contra jus Dei.

Respondet Cardinalis Lugo disp. 3. de Incar. sect. 7. n. 13. neg. Conseq. quia, inquit, non ita tollitur homo à Dei potestate, ut non maneat moraliter in ejus bonis, cum facillè possit Deus eum quoties voluerit reproducere; quod in communi prudentum æstimatione idem est, ac illum in bonis habere, sicut antea.

Sed contrà, inquit: ergo etiam non committit injuriam strictam contra jus Dei, qui blasphematur.

blasphemando, aut alio medio destruit honorem Dei, cum facile possit Deus illum honorem recuperare, quod in communi prudentum affirmatione idem est, ac illum in bonis habere sicut antea: & tamen Eminentissimus ibidem n. 116. sic inquit: Si secundo modo contingat peccari ex contemptu Dei, & ex intentione eum inhonorandi, tunc etiam dupliciter id fieri potest. Primum ex indigna existimatione de Deo, quam in mente habet homo, & quam testari vult per illam externam inhonorationem, & tunc transeat committi veram injuriam contra Dei honorem. Hæc ille. Ergo similiter potest transire, quod homicida committit injuriam strictam contra jus Dei.

Potest omnino; sed quid tum? Non enim negamus, peccatum aliquod ex speciali sua ratione, & materia subiecta, posse esse injuriam strictam contra jus Dei, sed tantum affirmamus peccatum ex ratione sua generica, quatenus videlicet est contra prohibitionem seu legem divinam, neutiquam participare speciale malitiam strictæ injuriæ contra Deum.

Arguis rursus; qui furatur equum alienum, facit veram injuriam homini: ergo etiam Deo, qui habet majus jus, quam ipse homo.

Respondeo neg. Conseq. quia per hoc, quod aufero equum, aut aliam rem externam ab homine rationabiliter invito, Deus non perdit suum dominium in illam rem, ut palam & in aperto est, sicut bene ille homo. Illa ergo ablatio tantum est contra præceptum Dei: *Non furtum facies*. Veluti furtum illud non esset injuria respectu Principis, qui illud prohibuit, sed sola inobedientia, quamvis respectu hominis foret injuria.

Nonne si Princeps projiceret pecuniam in populo eâ lege, ut esset primò occupantis, fieret injuria Principi? si ego hanc pecuniam à proximo meo, qui primò eam occupasset, vi extorquerem? Certum est quod non, sed tantum fieret injuria proximo, à quo vi extorqueretur.

Atque ut omne peccatum esset injuria strictè dicta respectu Dei, adhuc negaretur hæc Consequentia: ergo tenetur peccator statim post commissum peccatum pœnitere, de qua egimus sect. 1. concl. 3. vide ibi dicta.

Obligatio nostra (inquit Arriaga disp. 18. nu. 23.) est tantum ad semel habendam Contritionem, aut amorem Dei; per hoc autem quod ego potius hodie, quam cras efficiam illam amorem, nihil plus minusve do Deo, quia semel tantum pro unica vice erat habiturus illam; atrento autem præcisè jure justitiæ, non videtur esse res gravis mo-

menti, quod hodie detur, vel cras; maxime cum Deus, qui ab æterno videt res futuras hodie ac heri existentes, ideoque æqualem per totam æternitatem habet voluptatem ex bono opere, quod prævidet futurum post mille annos, ac quod vidit futurum ab initio mundi: ergo nihil omnino fit in damnum ipsius ex dilatione ejus satisfactionis.

At in rebus quæ habent usum continuam, & respectu hominum sunt bonæ, pallium, agri, pecunia &c. sine dubio ea dilatio est nociva, quia & impedit partem usûs, aut opportunitatem utendi juxta placitum; ideoque dilatio est contra justitiam, nisi dominus illius rei cedat jure suo in eam accelerationem restitutionis, aut satisfactionis. Hæc ille.

Sed interrogo ego unum verbum: Obligatio illa ad semel habendam Contritionem, est obligatio strictæ justitiæ, vel alterius virtutis? Strictæ, inquis, justitiæ; sic enim docet Arriaga tom. 1. disp. 31. n. 48. ibi: Dico quartò: Nos tenemur ex justitia ad eam satisfactionem, quam possumus. Et n. 49. ibi: Omnis justitiæ violatio obligat ad restitutionem, ut per se est certum, ergo cum supposuerimus omne peccatum esse contra justitiam, ex omni erimus obligati ad restitutionem.

At contra: vel per quodlibet peccatum inferitur Deo aliquod damnum extrinsecum, quod transacto peccato continuatur, vel non; si primum: ergo statim teneor ad restitutionem, ut patet in humanis; si posterius elegeris: ergo non teneor ad restitutionem; quia restitutio non est nisi ad refarciendum damnum. Quippe si ego furatus fuero 100. aureos à Petro, & Paulus continuo Petro illos restituat, ad nihil ego obligor Petro, quia actio mea amplius non est damnificativa. Ergo si peccatum transactum amplius non damnificat Deum, non teneor Deo ex justitia quidpiam restituere, quamvis Deus propter peccatum præteritum possit justè mihi pœnam infligere, & ego ex justitia teneor sustinere. Sed tunc illa obligatio nascitur ex sententia justa Dei, non tamen nascitur ex ipso peccato immediatè, antequam per sententiam Dei exigatur.

Respondet Arriaga suprâ n. 50. dubium valde esse, an omne peccatum, quod est contra justitiam, est aliud non intulerit damnum, quam usum ipsius rei invito domino, non obliget ad satisfactionem, ut similiter homo tantumdem refundat, quantum valuit ille usus.

Et certè si utens indè fuerit ditior factus, haud dubiè tenetur; quidquid verò sit de alijs materijs, certè quando alterum contra justitiam offendit per injuriam, omnes omnino homines videntur supponere esse obligationem illum placandi, eique satisfaciendi, ut

97. Examinatur doctrina Arriagæ de proposito calu.

Objectio,

98. Responso Arriagæ

obli- men- vir- & con- milit- habi- moris sedu- diffic- fertim mines, 91. 92. 93. 94. Impugn- tur.

molestiam illam, quam ei intulit per actionem illam injustam, compenset. Huculque Arriaga.

Sententia
Auctoris
peccatum
contra iu-
sticiam non
obligare ad
restitutionem,
si iam
cessaverit
omne dam-
num.

Credat qui volit; mea sententia est, nullum peccatum, quod est contra iustitiam, obligare ad satisfactionem seu restitutionem, nisi aliquid intulerit damnum, quod nondum planè cessat. Et certè qui alienà pecunià negotiatus fuerit, & ex illo usu ditior factus, minimè obligatur lucrum illud suæ industriæ (nisi dominus æquale lucrum accepisset) restituere. Ita communiter Theologi.

99.
Arguitur
contra res-
ponsum
Arriagæ.

Circa hoc autem quod additur de compensatione molestia, quæro, an actione transactâ adhuc maneat molestia, v. g. aliquis dat Regi alapam, & dicit ei: *Tu es infamis*, peccat contra iustitiam (inquit Arriaga supra n. 46.) estò nullum credat dicenti, & consequenter estò nullum aliud damnum extrinsecum inde Regi sequatur; inquiri ego, molestia illa, quam talis percussor intulit Regi per suam actionem injuriosam, cessat ex toto cessante percussione, vel non? Si cessat, cur obligor ex iustitia restituere? Siquidem iustitia definitur à Jurisconsulto L. *iustitia* ff. de iustitia & Jure: *constans ac perpetua voluntas ius suum cuique tribuendi*. Jam autem supponitur percussus, cessante percussione, totum suum jus habere, quod antea habuit: si enim aliquid deesset, id foret carentia illius molestia; atqui percussus caret ex toto illâ molestiâ, ergo nihil deest: ergo nihil restat compensandum, sive ad æqualitatem reddendum, cum nulla amplius sit inæqualitas.

Sin autem molestia non cesset adæquatè cessante percussione, indubie percussor tenetur restituere, quod, & quantum necessarium est ad tollendam adæquatè illam molestiam, idque statim, eo modo quo tenetur restituere damnum illatum in pecuniâ, aut aliis rebus temporalibus. Cum ergo non cesset molestia Regi illata per alapam, cessante præcisè percussione; nam molestum est Regi, se, vel apud solum percussorem, vilius æstimari, quàm par est, non mirum si omnes homines supponant esse obligationem Regem placandi, eique satisfaciendi per humilem veniæ petitionem.

100.
An per
quodlibet
peccatum
Deus quasi
colaphizetur.

Sed numquid per quodlibet peccatum Deus quasi colaphizatur? Cum peccator Deum (inquit Arriaga supra) sibi præsentem, graviterque imperantem contemnat, & quasi in contemptum faciat in ejus præsentia id, quod Deo gravissimum est, ac quasi eum colaphizet, ut bene de negatione Petri dixit Drogo Holtiensis Sermone de Passione Domini (quod ad omnia peccata commune est) non video quid ei peccato desit, ut vera & propria sit injuria Dei. Hæc ille.

Quæ si vera sunt, quomodo non statim post peccatum commissum obligor satisfacere,

saltem per veniæ petitionem? Nam sine illa non auferitur inhonoratio Dei, sicut non auferitur inhonoratio Regis, quem alapa percussit, nisi per aliquod externum signum reverentiæ, ad minus per veniæ petitionem.

Dixi: *Saltem per veniæ petitionem*; nam licet illa minimè sufficiat ad satisfaciendum pro offensa, & placandum Deum rationabiliter iratum, sed ulterius requiritur Contritio charitate perfecta, vel Attritio cum Sacramento; equidem satis est ad auferendâ inhonoratone, quam solum ex iustitia strictè dicta tenetur auferre. Sicuti fur non debet ex iustitia, nisi reddere librum Petro ablatum, licet hoc solum non sit satis ad placandum Petrum rationabiliter iratum propter offensam.

Venio ad ultimam objectionem, quæ desumitur ex periculo damnationis: in re, inquit Adversarij, tanti momenti non debet homo se exponere periculo morali damnationis; quale est occurus mortis, antequam possit agere Penitentiam.

Verùm quis non videt, satis solidè posse negari hujusmodi periculum? Quippe ex milleis peccatoribus vix unus reperitur, qui statim post commissum peccatum moritur, antequam possit agere Penitentiam. Alioquin hoc argumentum probaret, Baptisum non posse differri, saltem in parvulis, cum possint repente mori: & tamen certum est, posse per aliquos dies differri.

Fatendum ergo est, loquendo de obligatione gravi, non teneri hominem ad diligentiam metaphysicam, etiam circa ea, quæ spectant ad salutem æternam, sed ad diligentiam moralem & humanam. Quamvis autem in communi certum sit, aliquos mori absque Penitentia spatio; de hoc tamen homine hic & nunc, non est morale periculum dum bene valet, & non timet aliunde mortem ab inimicis, vel naufragio &c.

Sic etiam certum videtur in communi, quod aliqui baptizentur invalidè, vel ex defectu intentionis, vel formæ; non est tamen morale dubium hic & nunc de hoc homine, & ideo nec debet, nec potest repeti ejus Baptisus, etiamsi sit parvulus, & in mortis articulo constitutus: sufficit enim moralis illa certitudo, quæ periculum morale excludit, licet non metaphysicum. Ita Lugo disp. 7. n. 228.

Consimiliter, licet certum videatur in communi, quod aliqui invalidè absolvantur, vel ex defectu potestatis, vel intentionis in absolvente, vel etiam ex defectu dispositionis in penitente, fieri tamen potest, ut non sit morale dubium hic & nunc de hoc homine, & ideo non debet pluribus confiteri, enim constitutus in mortis articulo; sufficit enim illa moralis certitudo, quæ periculum morale excludit, licet non metaphysicum.

Hinc

Hinc non est audiendus Arriaga disp. 17. n. 28. ubi sic ait: Secundò habet (pœnitens) duo alia capita dubitandi (de valore Absolutionis) in quibus ipse non potest ullam nec moralem habere certitudinem, nempe utrùm Confessarius sit verus Sacerdos; secundò, utrùm habeat intentionem requisitam.

Quæ utique doctrina, si vera foret, sequeretur me nullam, nec moralem habere certitudinem, an hostia, quam Sacerdos proponit populo adorandam, sit validè consecrata, & per consequens me prudenter posse dicere: *Feni non est consecrata*; adeoque me non posse absolutè eam adorare, sed tantùm sub conditione, quod est contra praxim totius Ecclesiæ.

Quidquid sit de istis instantiis: nonne qui longam navigationem suscipit, æquali se exponit periculo vitæ temporalis, immo longè majori? Sanè incomparabiliter plures passi sunt naufragium, quàm inter Christianos mortui repenti, immediatè post ipsum peccatum actuale, atqueam haberent locum eliciendi Contritionem charitate perfectam, aut contenti; & tamen infinitè propè major est numerus peccantium, quàm navigantium.

Sicuti ergo illi navigantes non peccant peccato suicidii, quia periculum censetur remorum, adeoque non censetur velle propriam mortem corporalem, quæ per accidens sequitur: pari & majori fundamentò, illi impenitentes non peccant novo peccato mortali contra virtutem spei, quia periculum mortis censetur nimis remotum; adeoque nequidem interpretativè censetur velle propriam damnationem æternam, quæ planè per accidens consequitur.

Interim tamen, si hic & nunc occurreret periculum proximum mortis corporalis, & per consequens æternæ damnationis, indubiè teneretur peccator statim post commissum peccatum pœnitere, idque sufficienter ad justificationem, ut patet ex dictis conclus. præced. Per se autem & regulariter, non agnoscimus obligationem statim post commissum peccatum pœnitendi, sub novo peccato, saltem mortali.

Quærit à me, pro quo ergo tempore obliget Pœnitentia, sub novo peccato mortali? Respondeo ut prius, saltem in periculo proximo mortis; an etiam in vita, quando & quoties, non satis constat: quapropter erit

CONCLUSIO IV.

Nequit certò determinari, an, quando, & quoties in vita, extra periculum seu articulum mortis, per se obliget Pœnitentia, sub novo peccato mortali.

Nota ly *Per se*, id est; non ratione alterius, sed præcisè ex natura rei, & secluso præcepto positivo. Nam certum est, Pœnitentiam sæpè sæpius per accidens obligare, ratione aliorum præceptorum, v. g. Confessionis; Communionis, administrationis Sacramentorum; & similium, quæ vel simpliciter, vel saltem ad bene esse requirunt Pœnitentiam. Simpliciter, inquam, ut Confessio, cujus pars quasi materialis & essentialis est Contritio, vel saltem ad bene esse, ut Communio, quæ ut debite & sine novo peccato fiat, postulat statim gratiæ, ad quem assequendum universis hominibus, qui se mortali aliquo peccato inquinassent, quovis tempore necessaria fuit Pœnitentia.

Consimiliter, per accidens tantùm obligat Pœnitentia, quando creditur necessaria ad vincendam gravem aliquam tentationem, v. g. contra castitatem; dum videlicet voluntas per præcedens peccatum fornicationis nimium inclinata, moraliter certò rursus peccabit eodem peccato, nisi prius peccatum per Pœnitentiam retractet. In his circumstantiis esse obligationem pœnitendi, apertissimùm est, eodem planè modo; quò ab omnibus admittitur obligatio orandi; jejunandi &c. quando hæc opera creduntur necessaria ad eundem finem; qui enim præcipit finem, præcipit etiam media necessaria, sive per se, sive per accidens, dummodo sine illis non possit finis obtineri. Interim hæc obligatio non oritur ex præcepto orationis, ex præcepto jejunii, aut Pœnitentiæ, sed ex præcepto castitatis, sive non fornicandi.

De hujusmodi igitur obligatione pœnitendi merè per accidens, & planè incerta, quandoquidem unus magis, quàm alter possit resistere tentationibus per auxilia gratiæ actualis, sine retractione peccati præteriti; unus etiam plures, quàm alius habeat tentationes, & occasiones peccandi; de hac, inquam, & alia quacumque simili obligatione, in præsentì duximus non disputandum: sed de sola naturali, seu connaturali obligatione pœnitendi, in quantum scilicet Pœnitentia est necessaria ad evitandum contemptum Dei, & recuperandam ejus amicitiam, per peccatum mortale

106. Pœnitentia sæpè obligat per accidens, ratione aliorum præceptorum.

Pœnitentia tantùm per accidens obligat, quando creditur necessaria ad vincendam aliquam gravem tentationem.

107. De hac obligatione non loquitur Concil.

sed de obligatione naturali, quæ supponit gratiam amissam per peccatum.

le illa non alapa gnum quicio- m li- nduma abilitio mento; ionè, ur au- , nisi oc fo- ratio- delu- 107. quini- mo se quale agere nis. è posse x mil- r, qui oritur, loquin- m non possint esse per bliga- 102. ligen- ræ ipe- entiam rem in e Pœ- hic & ene va- imicis, i, quod tu in- morale & ideo istaus, o conti- titudo, non me- 103. In articulo mortis debet quis pluribus consistit. Hinc

mortale amissam. Porro hanc obligationem non esse eandem, quæ præcepti dilectionis Dei propter se super omnia, vel ex hoc solo luce meridiana clarius demonstratur, quod præceptum dilectionis neutiquam supponat amicitiam Dei amissam per peccatum.

Unde Conclusio nostra nihil prorsus officit, quod ait Doctor Subtilis 3. dist. 27 q. unicâ n. 18. *Fortè determinavit hoc* (præceptum affirmativum Deuter. 6. & Matth. 22. *Diliges Dominum Deum tuum &c.*) illud præceptum divinum: Sanctifica Sabbathum. Et, Maneat unusquisque apud se, id est, recolligendo se, & ascendendo ad Deum suum. Et Ecclesia specificavit quantum ad Missam audiendam in die Dominico de Consecr. dist. 1. cap. *Missas*. tametsi gratis admitte-remus, Scotum eò loci docuisse, præceptum dilectionis Dei propter se super omnia ligare singulis diebus Dominicis. Nam indubiè loquitur Doctor de præcepto, quod ligat tam justos, quàm peccatores (præterquam quòd nihil certi ibi determinet, uti colligitur ex ly *Fortè*) Conclusio autem nostra loquitur de præcepto Pœnitentiæ, ut concernente solos peccatores.

Unde Conclaf. non opponitur Scotus 3. dist. 27.

108. Probatur Conclusio.

Probatur ergo Conclusio; quia hæcenus, nemo certò determinavit, an Pœnitentia per se sub novo peccato mortali obliget extra periculum mortis; item quando; item quoties; ergo nequit id certò determinari. Probatur Consequentia; quia non est verisimile, quin factum fuisset, si fieri posset. Antecedens patet quoad primam partem; nam licet aliqui DD. affirmant Pœnitentiã graviter obligare ante finem vitæ, alii sanè æqualis auctoritatis contrarium sustinent.

Secunda pars Antecedentis probatur; quia quod quidam dicunt, non posse differri Pœnitentiã ultra unum annum, planè conjectura est non fundata, nisi in isto verbo: *Mibi videtur ista dilatio esse gravis materia*. Sed quod uni videtur, alteri non videtur; atque adeò nihil certi habetur de puncto temporis, ultra quod nequeat Pœnitentia differri sine gravi culpa.

109. Pœnitentia non obligat toties, quoties peccata memorie occurrunt.

Quid dicam de tertia parte Antecedentis? Tametsi quidam dixerint, toties obligare Pœnitentiã, quoties memoriè occurrunt peccata, & equidem quis non videt incertitudinem hujus obligationis? Certè nullam hujusmodi esse obligationem, sensus omnium fidelium testatur, qui licèt piissimi, & maximè timorati, numquam tamen se accusant de omissione Contritionis peccatorum, jam pridem remissorum, tametsi sæpissimè memoriæ occurrerint.

quomvis laudabile sit de jure in peccatis.

Haud inficior, multùm laudabile esse, ut de iisdem peccatis sæpiùs conteramur; immo eadem peccata sæpiùs confiteamur, propter aliquam incertitudinem physicam, aut metaphisicam remissionis eorum per primam Contritionem, aut Confessionem, juxta illud

Eccle. 9. v. 1. *Nescit homo, utrum amore, an odio dignus sit; & ideo à multis id pœnitatur secundùm consilium Sapientis Ecclesiastici 5. v. 5. De propitiatio peccato non esse sine metu.*

Sed numquid ideo obligatio? Nequaquam, nisi & Consilia Evangelica, obedientiam integram, voluntariam paupertatem, & castitatem perpetuam, quæ multùm laudabilia sunt, ideo dixeris esse obligatoria.

Ut omittam, quòd Ecclesiasticus verbis citatis actum subjungat: *Neque aducias peccatum super peccatum*, quali diceret: *De propitiatio peccato adeò non esse sine metu*, ut propterea, id est, præsumens de iterata propitiatioe, aducias peccatum super peccatum, id est, rursùm pecces novo peccato.

Hunc esse sensum illius Scripturæ, colligo ex versu sequenti: *Et ne dicas: Misericordia Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur*. Multitudinis, inquam, id est, multorum peccatorum, seu simul, quando quis peccatum peccato accumulatur spe veniæ obtinendæ in fine vitæ, seu successive, quando post Pœnitentiã & remissionem unius peccati, ex præsumptione divinæ misericordiæ, iteratò peccat eodem, vel alio peccato.

Si non placeat hæc expositio; dicito, neminem debere esse sine metu de peccato propitiatio, propter pœnam temporalem in purgatorio luendam, quæ rarissimè tota simul cum culpa remittitur.

Eodem modo intelligendi sunt SS. Patres, quando hominibus inculcant Pœnitentiã semper esse agendam; puta, quantum ad non repetenda iterum peccata, seu quoad emendationem vitæ, quæ est pars Pœnitentiæ, seu effectus. Item quando docent, eum, qui graviora peccata commisit, graviozem debere Pœnitentiã agere, utique in ordine ad satisfactionem pro pœna temporali, quæ juxta mensuram delicti remanet major, aut minor, in altero sæculo persolvenda. Deinde hortantur Patres populum fidelem ad illud, quod meliùs est, estò non omnino necessarium ad salutem.

Sufficit ergo ad evitandum novum peccatum, ut quod peccata remissa memoriæ occurrunt, homo non complectatur sibi in illis, & non retrahat Pœnitentiã priorem (etiam in illa sententia, quæ asserit obligationem satisfaciendi pro peccato ex stricta justitia) quia videlicet post primam Pœnitentiã, Deus remissit totum suum jus, quod habebat ad inimicitiam, & debitum, quod habebat peccator pro ea satisfaciendi. Hæc satis pro ultima parte Antecedentis. Redeo ad primam, & secundam.

Et quidem ex incertitudine sive indeterminatione temporis, pro quo præcisè obligat Pœnitentia extra articulum mortis, probant aliqui incertitudinem obligationis pro quocumque

110. Expositio... 111. Expositio... 112. Expositio... 113. Expositio... 114. Expositio... 115. Expositio...

...cumque tempore extra articulum mortis: quia, inquit, illa obligatio foret inutilis, cum nemo possit dicere, nunc tempus est pœnitendi, & nisi pœniteas, peccas mortaliter.

Respondent Adversarii, hanc difficultatem esse commune multis præceptis, v. g. in furto, vel jejunio non possumus determinare materiam certam, quæ sufficiat ad peccatum grave, & minor non sufficiat. Similiter in præcepto dilectionis Dei non possumus determinare certum tempus, quo incipit obligare sub mortali. Item in voto non possumus determinare tempus, quo dilatio executionis fit in peccatum mortale, cum antea non esset, & tamen hæc & alia non sunt inutilia; sufficit enim scire cum aliqua latitudine terminum certum obligationis, licet circa illum non sit ista certa obligatio, sed probabilis. Ita Lugo disp. 7 n. 248.

Sed contra: quantum ad præceptum dilectionis est eadem difficultas, & qui negant præceptum Pœnitentiæ obligare extra articulum mortis, etiam propter eandem rationem affirmant non obligare præceptum dilectionis extra articulum mortis.

Deinde ratio disparitatis est, quod præceptum dilectionis sit primum & maximum mandatum, testimonio Christi Matth. 22. v. 38. cur ergo non primum adimplendum, quando cognoscitur sufficienter Deus; tamquam summè diligibilis?

Certe id videtur probare finis intrinsecus; qui est, quod voluntas præferat Deum omnibus rebus, sicut convenit supremæ Dei bonitati, & quod ipsi omnino conjugatur per effectum, & per obsequium. Non est autem ratio, cur ex hoc sine potius obliget præceptum dilectionis in articulo mortis, quam tunc, quando primum homo cognoscit sufficienter Deum, tamquam super omnia amabilem. Immo potius contrarium colligitur, cum actus ille amoris debeat Deo instar cujusdam homagii sive recognitionis, quæ recognitio videtur obligare statim atque homo capax est Deum recognoscere.

Nec sufficit Deum recognoscere per fidem, aut alium cultum; quia cum præceptum dilectionis sit primum & maximum, & indubiè magis placeat Deo actus dilectionis, quam quilibet alius, nulla est ratio, suppositâ fidei Dei & summæ ejus bonitatis, perfectam illam & maximam recognitionem per actum dilectionis Dei super omnia differendi. Postquam autem homo taliter Deum recognovit, nescio an ultra recognoscere debeat, secluso præcepto positivo.

Cum ergo in nostro casu supponamus peccatorem satisfecisse pro prima vice præcepto dilectionis Dei super omnia, ignoro planè, cur extra articulum mortis debeat rursus Deum amare super omnia magis, quam quilibet ho-

mo justus, aut pœnitere sufficienter ad justificationem; cum ad salutem æternam consequendam satis sit Pœnitentia in extremis.

Ad alia argumenta Lugonis respondetur; in furto, jejunio, voto potest certè assignari materia gravis, v. g. in furto centum aurei, in jejunio secunda refectio, in voto negativo castitatis, peccatum fornicationis, in voto positivo ingrediendi Religionem, dilatio ad viginti aut triginta annos sine causa; licet de aliquibus materiis disputetur, an sufficienter, vel non sufficiant ad peccatum mortale. Porro in casu proposito nequit certè determinari gravis dilatio Pœnitentiæ extra articulum mortis, secluso quocumque alio præcepto.

Dices, dilatio ad unum annum erit gravis, vel saltem ad duos, vel tres annos. Verùm id queritur, & ab Auctoribus contrariæ sententiæ constanter negatur.

Profus, inquis, negatur, sed absque fundamento. Respondeo, neganti obligationem non incumbit probatio, sed affirmanti; eum enim homo ex natura sua sit liber, nisi positive probaveris obligationem, non tenetur eam acceptare; adeoque sufficiens fundamentum negandi est, non apparere positivam rationem affirmandi.

Quin immo in pari delicto vel causa prior est conditio possidentis, Reg. 65. de Reg. juris in 6. Homo autem possidet suam libertatem, à qua proinde possessione nequit deturbari, nisi obligatio legis fuerit probabilior non obligatione.

Consentio, reponis, & ideo probò obligationem pœnitendi extra articulum mortis, quâ obligatione admittâ, haud difficile erit intelligere, dilationem ad duos, vel tres annos; aut si mavis, ad viginti vel triginta annos; esse materiam gravem. Probo, inquam, ex dignitate Dei offensi, in cujus contemptum redundare videtur, si aliquis adeo parùm curet de reconciliatione cum Deo procuranda, ut velit per totam vitam in ejus inimicitia perseverare.

Hinc Scriptura Proverb. 1. v. 24. 25. & 26. Quia vocavi & renuistis, extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro videbo, & subannabo, cum vobis id, quod timebatis, advenerit.

Respondeo, Scripturam intelligendam de peccatoribus perseverantibus in peccato actuali, ut colligitur ex verbis præcedentibus v. 22. Usquequo parvuli diligitis infantiam, & stultitiam, quæ sibi sunt noxia, cupient, & imprudenter odibunt scientiam.

Eodem modo explico verba Beeli cap. 5. v. 8. & 9. Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem, scilicet quotidie adijciendo nova peccata, subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te. Siquidem v. 5. dixerat: De propinquo peccato noli esse sine

115. Respondetur ad alia argumenta Lugonis.

116. Neganti obligationem non incumbit obligatio, sed affirmanti.

117. Probatur obligatio pœnitendi extra articulum mortis ex dignitate Dei offensi.

118. Explicatur Scriptura Proverb. 1. de peccatoribus actualibus.

Uti etiam alia Scriptura Eccli. 5.

110. Explicatur verba Eccli. 5. De propinquo peccato. 111. Exponitur illam ss. Franc. 112. Ex incertitudine temporis possunt haberi aliquæ

sine metu, neque adicias peccatum super peccatum.

119. Similiter verba Apostoli Rom. 2. An divinas bonitatis eius &c.

Similem interpretationem patiuntur verba Apostoli Rom. 2. v. 4. & 5. An divinas bonitatis eius, & patientie, & longanimitatis contemnis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad Penitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam, & impenitentem cor, thesaurizas tibi iram in die ire, & revelationis iusti iudicii Dei. Nam immediate subditur: Qui reddit unicuique secundum opera eius: iis quidem qui secundum patientiam boni operis, gloriam, & honorem, & incorruptionem quaerunt, vitam aeternam; iis autem qui sunt ex contumacia, & qui non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati, ira & indignatio. Loquitur ergo Apostolus contra eos, qui actu prosequantur eadem opera prava.

Quin hoc ipsum constat ex verbis praecedentibus: Existimas autem hoc, o homo, qui indicas eos, qui talia agunt, & facis ea, scilicet scelera paulo ante enumerata, quia tu effugies iudicium Dei? An divinas bonitatis &c.

Ergo ex Scriptura non satis certo probatur contemptus Dei, aut aliud peccatum, quod praetenditur inveniri in dilatione Penitentiae usque ad articulum mortis, hoc semper supposito, quod absit omnis actualis affectus ad peccatum praeteritum.

120. Obiectio.

Si dixeris; est moraliter impossibile, ut homo considerans practice peccatum, id est, tamquam detestabile, & aliquando detestandum, illud non detestetur, saltem imperfecte, nisi affectus actualis inordinatus id impediat.

121. Respondet.

Respondet; agit hic potissimum de Penitentia reconciliativa hominis cum Deo, quam certum est sapissime abesse, tamen nullus adhuc affectus actualis inordinatus. Quin immo moraliter possibile est, quod diu stet imperfecta tantum detestatio peccati, sive Attritio, absque consortio Sacramenti Penitentiae, secluso praeepto positivo Confessionis annuae.

122. Quidni etiam ab eadem voluntate, longo tempore simul, moraliter possint abesse, detestatio peccati praeteriti, & affectus actualis inordinatus? Non video quid obliet; quia, ut ait Scotus 4. dist. 49. q. 10. n. 10. voluntas respectu cuiusque actus est libera, & a nullo obiecto necessatur. Sive, ut loquitur Quodlib. 16. n. 4. in potestate voluntatis est, quod ipsamet non habeat actum circa suum obiectum determinatum.

Quidni etiam ab eadem voluntate, longo tempore simul, moraliter possint abesse, detestatio peccati praeteriti, & affectus actualis inordinatus? Non video quid obliet; quia, ut ait Scotus 4. dist. 49. q. 10. n. 10. voluntas respectu cuiusque actus est libera, & a nullo obiecto necessatur. Sive, ut loquitur Quodlib. 16. n. 4. in potestate voluntatis est, quod ipsamet non habeat actum circa suum obiectum determinatum.

123. Hoc non intelligo sic, quod ipsa post voluntarie suspendere actum suum: sed voluntarie potest non velle illud obiectum: sed habet tunc aliud velle, scilicet reflexum super suum actum; istud scilicet, volo modo non elicere actum circa illud obiectum.

Hoc non intelligo sic, quod ipsa post voluntarie suspendere actum suum: sed voluntarie potest non velle illud obiectum: sed habet tunc aliud velle, scilicet reflexum super suum actum; istud scilicet, volo modo non elicere actum circa illud obiectum.

124. Ergo ex mente Doctoris Subtilis, proposito peccato praeterito per intellectum voluntati tamquam detestabile, & aliquando detestandum, potest voluntas habere huiusmodi velle reflexum super suum actum: Volo modo

Ergo ex mente Doctoris Subtilis, proposito peccato praeterito per intellectum voluntati tamquam detestabile, & aliquando detestandum, potest voluntas habere huiusmodi velle reflexum super suum actum: Volo modo

non elicere actum circa illud obiectum; adeoque voluntarie suspendere tam inordinatum actualem affectum, seu actualem complacentiam, quam peccati praeteriti simplicem, aut perfectam detestationem; sicut hodie id potest facere, ita die crastina, sicut hoc anno, ita sequenti: ergo usque ad articulum mortis. Quid plerumque fiat, norunt ipsi, qui faciunt, & Deus, qui scrutatur renes & corda.

Alia ergo querenda est probatio, ut indubitata credam Penitentiam, etiam imperfectam, obligare extra articulum mortis. Sanè si aliqua est invenibilis, videtur eam invenisse Scotus 4. dist. 20. q. unica n. 8. ibi: Ad secundum concedo, quod qui scienter exponit se periculo salutis suae, peccat mortaliter: & ideo iste, si aliquo actu elicit determinat sibi nunquam penitere nisi in extremis, illo actu elicit exponit se periculo tali, & peccat mortaliter.

Porro istum, qui aliquo actu elicit determinat sibi nunquam penitere, nisi in extremis, illo actu exponere se periculo salutis suae, ostendit ibidem Doctor noster ex communi dicto: Penitentia sera raro vera, de quo superioribus fuis tractavimus. Vide scè praeced. concl. 4.

Hanc probationem seu rationem amplectitur Arriaga disp. 18. n. 37. dicens: Videtur huiusmodi ratio è mente Christi Domini, qui passim in Evangelio eam vigilantiam iudicat, ut maximè necessariam: Vigilate, quia nescitis quà hora Dominus vestri venturus sit, Matt. 24. v. 42. Item: Vigilate, quia nescitis diem neque horam, Matt. 25. v. 13. Quis autem dixerit, eum vigilare, qui voluntarie permanet in statu peccati mortalis, reus aeternae damnationis certò certius infligendae, si morte praecoccupatus fuerit? Unde non hoc consilium tantum existimandum est, sed verum praeeptum, non positivum, sed naturale, cum illa vigilia sit necessaria ad aeternam salutem, quae supposita elevatione hominis ad statum supernaturalem, antecedit omne praeeptum merè positivum.

Si dixeris; illa ratio nimium probat, scilicet non licere differre Penitentiam, nequidem ad mensem; quia etiam intra illud tempus urget periculum, ex quo Christus eam obligationem desumpsit. Unde Luc. 21. v. 36. ait: Vigilate itaque omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere ista omnia, quae ventura sunt, & stare ante filium hominis.

Respondet Arriaga supra n. 38. illud periculum non debere accipi quasi metaphysice, sed moraliter: ad unum enim, vel alterum mensem, maximè si homo bene valeat, moraliter res est exigua; quando tamen dilatio est ad longum valde tempus, ut qui v. g. putat se victurum ad duos, vel tres annos, adeoque non citius cogitat facere Penitentiam, profectò suam salutem exponit periculo maximo; quia intra tam longum tempus, moraliter loquen-

loquendo, multa possunt evenire, quæ eam Pœnitentiam ex integro impediunt, mors repentina, morbus auferens usum rationis: deinde quod Deus ipse irretetur ad negandum locum Pœnitentiæ homini, qui æternam suam salutem adeo parùm curat. Hæc ille.

Docet præterea, hanc rationem habere locum, non tantùm in casu Doctõris nostri Scoti, quando videlicet quispiam aliquo actu elicto determinat numquam pœnitere, nisi in extremis; verùm etiam dum sine tali proposito, immo cum contrario, v. g. agendi citò Pœnitentiam, semper tamen eam procrastinat usque ad mortem; docet, inquam, etiam huiusmodi peccatorem de novo peccare mortaliter peccato impœnitentiæ, quando iam pervenit ad longum tempus, & adhuc ulterius differt; iam enim implicite vult longum tempus, scilicet & præteritum, in quo iam supponitur neglecta Pœnitentia, & alterum quod superaddit, per quod facit longam dilationem. Ut quando à Petro furatus est quis materiam summam infra mortalem, si velit addere iam unam partem, estò in se levem, peccat mortaliter, quia virtualiter furatur materiam gravem.

Verumenimvero hæc ratio, quantumvis habeat suam probabilitatem, equidem non omnimodam certitudinem, etiam tantùm mortalem; nam quod ad Scotum attinet, loquitur, ut videtur, de illo peccatore, qui ex presumptione de misericordia Dei in fine vitæ, peccata peccatis accumulavit, qui propterea se reddit positivè indignum, ut in fine vitæ etandatur, & reddit sibi ipsi moraliter impossibilem pro tunc veram Pœnitentiam sufficientem ad salutem, propter continuum affectum peccati.

Sic enim Doctõr suprâ n. 6. Tertia (inquit) ratio, quæ habet malum usque tunc (id est usque ad finem vitæ) continuatam, nullùm retrahit ab actu Pœnitentiæ, & hanc rationem tangit Augustinus in littera, Cùm filii, quos illicite dilexit, sint præsentibus, uxor & mundus ad se vocet, multos solet Pœnitentia ferocina decipere. Intellige hæc delicta vitæ esse præsentia in se, vel in phantasmatibus vehementer impressis; & sive sic, sive sic, ex vehementia habitus continuati, multùm inclinant ad se inordinatè amanda, & per consequens magnam faciunt difficultatem (id est moralem impossibilitatem) ad habendam magnam dispendentiam de eis, ad hoc, ut sit dispositio sufficiens ad deletionem culpæ.

Porrò Conclusio nostra loquitur de peccatore, qui postquam commisit aliquod peccatum mortale, v. g. commisit semel fornicationem, nullum ampliùs habet actuale affectum ad illud peccatum, tamen differt Pœnitentiam usque ad finem vitæ, in quo, ut patet, non habet locum illa ratio Scoti; neque ista

Arriagæ, quòd Deus irretetur ad negandum locum Pœnitentiæ; adeò; inquam, irretetur, ut sit proximum periculum subtractionis gratiæ efficacis.

Fateor, posse evenire mortem repentinam, morbum auferentem usum rationis; sed numquid ideo periculum proximum? Sanè millenni & millenni inveniuntur, quibus illa non eveniunt. Et quamvis eò majus periculum foret, quòd diutius protrahitur Pœnitentia, profectò non satis probatur, illud propterea esse proximum, adeoque constituere peccatum mortale.

Nonne, ut suprâ dixi, qui longiorem suscipit navigationem, majori se exponit periculo mortis corporalis? Quia tamen non proximo, nemo iudicat eum peccare mortaliter homicidio sui ipsius, etsi quandoque contingat ipsum submergi. Ergo similiter, licet ille, qui differt Pœnitentiam ad 10. vel 20. annos, majori se exponat periculo moriendi sine Pœnitentia, quàm ille, qui solum differt ad unum mensem, vel ad unum, vel duos annos; quia tamen non semper proximo periculo, cùm plurimè post 10. aut 20. annos verè pœniteant de peccatis præteritis; hinc non semper est condemnandus peccati mortalis occisionis spiritualis sui ipsius, tamen si lubinde contingat huiusmodi peccatorem sine Pœnitentia discedere ex hac vita, & per consequens in æternum damnari.

Interim tamen omnibus auctor sum, & dux esse volo, ut si quando per fragilitatem humanam, aut certè malitiam, in aliquod peccatum mortale ceciderint, nullatenus differant Pœnitentiam, non dico ad unum annum, sed neque ad unum momentum, ne præoccupati horâ mortis, quæ planè incerta est, locum Pœnitentiæ non inveniunt, quò tamquam unico remedio sperare possunt veniam peccatorum, & per consequens æternæ salutis consecutionem. Non enim intrabit in eam (civitatem sanctam Jerusalem) aliquod coinquinatum, aut abominationem faciens & mendacium, nisi qui scripti sunt in libro vitæ agni.

Ex quo utique libro deletur (ut sic loquar) homo per peccatum mortale, & rursum inscribitur (si ita dicere liceat) per Pœnitentiam, juxta illud Ezech. 18. v. 21. Si impius egerit Pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudicium & iustitiam vitæ vivet, & non morietur morte æternâ. Omnium iniquitatum eius quas operatus est, non recordabor; in iustitia sua, quam operatus est, vivet vitâ æternâ.

Itaque effectus Pœnitentiæ est remissio peccatorum, tam mortalium, quàm venialium, de quo sequitur hic agendum. Ut autem effectus, qui principalis est, principem locum habeat, erit

128. Qui differt Pœnitentiam ad 10. vel 20. annos non semper exponit se proximo periculo damnationis.

129. Consultat Pœnitentiæ statim post peccatum commissum.

130. Per peccatum mortale homo deletur ex libro vitæ, & per Pœnitentiam rursum inscribitur.

131. Pœnitentia non deletur nisi per contritionem, confessionem, & satisfactionem.